

ცისკარი.

1869

ი ვ ლ ი ს ი .

13.

წელიწადი მეცამეტე.

წოდება თხუთსულებათა:

- 1.— ცნობა მესხეთზე ანუ სათაბაგოზე, ი. კერესელიძისა.
- 2.— სალამო, (ლექსი) ვასილი აკოფოვისა.
- 3.— ჩაფიქრება გაწირულისა, (ლექსი) ზემო ქართლელისა.
- 4.— ივანე საეიჩი პოდუბრინი, ი. კერესელიძისა.
- 5.— გრამატა იმერეთის მეფის ბაგრატ მეოთხისა, რუსეთის მეფე ალექსეი მიხეილოვიჩთან, მიწერილი 1869 წელსა 6 დეკემბერს.
- 6.— ახლანდელი დრო.

ტ უ ი ლ ი ს ს .

კერესელიძის ტიპოგრაფიაში.

ც ნ ო ბ ა

მესხეთზე ანუ სათაბაგოზე.

ჩუტსნს ახლოს, ახალციხის შხრიე გვიდგანან მეზობლები, რომელთანაცა გეკონია ძტულის დროს დიდი კავშირი და რომელნიცა სისხლით და ხორციით ეკუთვნიან ჩუტსნს მთა-მომაველობას, ანუ ჩუტსნს ნათესაობასა, — ეს მეზობლები არიან ძტულის მესხნი, ძტულის ქართულისნი. ჩუტსნი ელი იყო აქამდინაც მოგველაპარაუნა ჩუტსნის ჟურნალის მკითხულებთან და გვეჩვენებინა, თუ როგორი ერთობა ჰქონიათ ჩუტსნთა მამაპაპათა იმითან, ან როგორი წმკაცება ხასიეთებში, ჩვეულებებში, თუ სხუა წესებში, რომელნიცა არიან და დარჩენილან ხალხის სასიქადულოდ, მაგრამ ჟამთა ეითარება არ გეძლედა ნებასა. მინამ ვიცუოდეთ რასმეს ერცლად იმთ გარემოებაზედ, უნდა ესტუთ ჯერ თავ-და პირუტლად, თუ სად არის მდებარე ეს ძტული მესხეთი და იქ მოსახლენი რომლის ენით ლაპარაკობენ და ძტულის დროსა, როგორც სამულობელოსა შეადგენდნენ და ვისთანა

ჰქონდათ დამოკიდებულება ანუ კავშირი. —

ახალ-ციხის უეზღში, რომელიცა ეკუთვნის ჩუტნის რუსეთის მთაერობას და ჩოროხის მხარეზედ, საილამაც იწყობა მდინარე მტკერის სათავე, იქიდან დაწყობილი, რომელიცა ახლა ოსმალის მთაერობის ხელშია, თვთ ძველ დროთგან არიან დასახლებულნი ქართუტულები. ახლანდელი ახალ-ციხის უეზღში და ჩოროხის მხარე შეადგენდნენ ერთსა ქუტყანასა, რომელიცა განიყოფებოდა სამს ნაწილად; პირუტყლს ნაწილს ეწოდებოდა მესხეთი, მეორეს შემოქართლი და მესამეს საათაბაგო. ძუტყლს დროში ეს სამივე ნაწილი ერთად შეადგენდნენ ერთსა ნაწილსა საქართუტულოს სამეფოსა, და არცა შეიძლებოდა რომ ასე არა ყოფილიყო, ამისათვის, რომ იქ მოსახლენი, როგორც შემოთაცა ეჭსუქეთ, სარუმუნოებით, ჩუტყულებით, ხასიეთებით, ენით, სრულებით ჩუტყნ გეეკუტენოდნენ და ერთობ, როგორც ისინი, ისე ჩუტყნ ერთს ქართუტყლს ნათესაობას ეეკუტენოდით და ახლაც ეეკუტენით. —

ამ ქუტყანას ისეთი ბუნებოთი ციხეები აქუტს, რომ მტერი ძნელად შეუვა. მრავალჯერ მესხეთი ამ სიმაგრეებით შემაგრებულა ოსმალის დაცემისაგან; ჰაეა არის აქ მრთელი და ჩინებული; მოსივალნი მოდის მდიდარი, ამას გარდა, აღრინდელს დროში ამ მესხეთში ქართული მწიგნობრობაც დიდს წარმატებაში იყო, რადგანც განათლება ბერძენთა შემოჰქონდათ, ახლოს მცხოვრებელს ეგვანტიელებისგან

და ტრაპიზონში მცხოვრებთაგან, ბაგრატიონთ ნათესაობას
ჰქონდა ბინადრობა არტანუჯში და ჩოროხის ზემო მხრივ,
საიდანაც გააერცვლეს თავიანთი უფლება დანარჩენს საქა-
რთუტლოზედ. ეს მიზეზები იყო, რომ ძუტული მესხეთი
მაშინდელს დროში ღიდად დაწინაურებული იყო ჰსწავლით.
მესხეთში მცხოვრებნი ქართუტლნი იყვნენ შრომის-მოყუა-
რენი და ეტანებოდნენ ღიდას მეცადინეობით ვაჭრობის
გაერცვლებასა. მტკვრის კიდეებზედ და სხუა ადგილებში
აშენებდნენ ენახებსა, იმ დღითგან შეიმუშაებდნენ ენახებსა,
მინამ დაუტყეებდნენ უბედურებითა მიხეზთა გამო, თავიანთ
მამა-პაპათ ქართუტლთ სარწმუნოებასა, ახლაცა, ზოგიერთს
ალაგებში კიდევაც არიან მაშინდელი ენახების დარჩენილი
ვახები, იმდენი პურჩი მოსდიოდათ, რომ როდესაც საქარ-
თუტლოში მიმვილი გაჩნდებოდა, მესხელები დად ძალს
პურს უგზავნიდნენ თავიანთ მოძმეებს საქართუტლოში.
ნიჭით მესხელები, ქართუტლებზედ თათქმის მალა იდგნენ.
საუკეთესო საქართუტლოს მწერლები, რომელნიცა ჰსცხო-
ვრებდნენ ცხრა საუკუნითგან დაწყობილი, ცამეტ საუკუ-
ნემდინ, შოთა რუსთაველითგან მოკადებული, გამოჩენილნი
ქართული საღრმთო წერილის და მამათ-ცხოვრების მთარ-
გმწენლნი, რომელთაცა აღაშენეს ივერიის მონასტრები ათონის
მთაზედ, იყვნენ შთამომავლობით ზემო ქართლელება
(მესხელები). არც ერთს საქართუტლოს მხარეზედ არ არიან
იმდენი მონასტრები და ეკლესიები, მშუტწნიერის ვიხანტა-

ურის ხელოვნებით გაკეთებულები, რამდენიც არიან ძეშოს მესხეთში. თათქმის წერილი ეკლესიებიც, სოფლებში, აწე-
ნებულნი არიან ნათლის ქვსაგან და ჩუქურთმებით. მრავალთა
უმრავლესნი ეკლესიების დარჩომილი მენობაები არიან
მესხეთში და აქედანა ჰსცნობს მნახელი, რომ მესხნი მეტად
მკვიდრად დგომილან ძეშოს დროში ქრისტეს სარწმუნოე-
ბაზე და ამასთანავე ცხადად დაინახავთ, რომ ქრისტეს
სარწმუნოება შემოსულა აქ პირტშოს საუკუნეში, მოციქუ-
ლის ანდრისაგან, მამასადამე სამის საუკუნით აღრე საქარ-
თტშლოზედ და კახეთზე. ქრისტეს სარწმუნოება გავრცე-
ლებული იყო აქ შეიდმეჭას საუკუნის ნახევრამდინ.

მესხელები ყველასაგან ცნობილ იყენენ ვაჟკაცად, ოსმალები,
რომელნიცა თვთ მცირეს ძალით იჭერდნენ მრავალს ქტშ-
ყნებს, მესხელებს მრთელს ერთს საუკუნის განმავლობაში
ებრძოდნენ, დიდის ჯარით, რომელსაცა დიდხანს უმაგრ-
დებოდნენ ათაბეგები. ეს ათაბეგები იყუნენ ჯაყელის გუ-
არისაგან და თამარ მეფის დროს თორმეტს საუკუნეში შეი-
ქნენ ძრეილნი და გამოჩენილნი. როდესაც საქართტშლო
განიყო სამ სამეფოდ და ხუთ სამთავროდ, ჯაყელების
წოდების მიხედვიდ, იმ ქტშყანას უწოდეს — საათაბაგო.
სათაბაგოს სამზღერები ჰქონდა: ქართლის მხრივ, ბორჯომის
ხეობაში შესაყალი; აზრუმის მხრივ ის ადგილი, სადაცა
იყოფიან ორნი მდინარენი: ეფრათი და ჩოროხი; ხოლო
ტრაპზონის მხრივ სამზღერო ლაზელებისა, რომელნიცა

არინან აგრეთვე ნათესაებით ქართულები. როდესაც ოსმალოებმა 1625 წელსა, დაიპყრეს საათაბაგო, შემოიტანეს აქ თავიანთი წესდებულება და გაჰყეს სანჯაყებად, მაგრამ ოსმალოები მკვიდრს ბინადრობას ვერ მოელოდნენ საშუალო იმ ხალხისა, რომელნიცა იყვნენ იმათი მოსისხლე მტერნი, ეს იყო მიზეზი, რომ იხმარებდნენ ბარბაროსულს ძალასა, რათა ამოეხრატათ ქართულების ჩუტულება. ძრიელ ბღკ-რძალულ იყო ოსმალების მთაერობისაგან ქართულს ენაზედ ლაპარაკი და ქართულის ტანისამოსის ჩაცმა, ცდილობდნენ მეეტანათ ხალხში თავიანთი ტანისამოსის ხმარება და თავიანთის ჩუტულებებისა, ამასთანავე ცდილობდნენ ამოეხრატათ დიდი ჯაცები, რომელთაცა ჰქონდათ ხმა ხალხზედ. უფრო მეტა სისასტკესა ჰმარობდნენ, ქრისტეს სარწმუნოების ამოსახოცად, რომელიცა არ მიიღებდა ისლამის სარწმუნოებას, იმასა ჰსტანჯადნენ სხუა და სხუა გუარ სტანჯველით, ანუ შეუბრალებლათა ჰკლამდნენ, ქართულებსა ჰსტანჯადნენ ამ გუარად, მაგრამ სომხებსა და ფრანგებს, რომელნიცა ჰსცოვრებდნენ შვირედნი აქა იქ სოფლებში, ხელს არავინ ახებდა.

მრავალნი მესხნი შეიქნენ მოწამენი; ზოგნი გადმოსახლდნენ ქართლში და იმერეთში, უფრო დიდ ხანს უმაგრდებოდნენ აჭარლები და ჩოროხელები, რომელნიცა ჰსცხოვრებდნენ უფრო მოშორებით ახალ ციხეზედ, სადაცა მცირეხილი იყო ოსმალების მთაერობის უმეტესი ძალა. ახლაცა ჰსცო-

ცხლან ძუძლი კაცები, რომელნიც მოსწრებან და უნა-
ხაეთ, თუ როგორ მტაცოდ იღვწენ თავათ სარწმუნო-
ებაზედ ლაშელები და როგორ მამაცად ებრძოდნენ ისლა-
მიზელებს თავიანთ ქრისტიანობის სარწმუნოებისათვის. ზო-
გჯერ მოხდებოდა რომ ქრისტიანი ლაშელები, მსცხოვრებ-
დნენ შემსუბუქებით, მაშინ, როდესაც მალ-მოთანამდებო
პირებად იყვნენ ქართულთ ნათესავთაგანი, მაღალ მო-
თანამდებო ალაგები ბევრჯელ ეჭრათ აქაურთ მცხოვრებთ
ქართულებით, თავადთ ხიმშიაშვლებს და ზოგთა ერთათა
ბევრსა. აქ მცხოვრებთა ძუძლმა კაცებმა ახლაც იციან
და ახლავთ, თუ როგორ ესარჩლებოდა აქაურს ქართულ-
ლებს სულეიმან ფაშა თერთმეტს საუკუნეში. ეს ის სული-
მან იყო, რომელმაცა გაიტანა ახალციხეში მიწის ქუჩამ
წყლის არხი. ეს ხსენებული სულეიმან ფაშა თუშცა გათა-
თრებული იყო, მგრამ მამა პაპათა ჩუტულება იმაში არ
იყო ამოხოცილი. ისე წელიწადი არ გავიდოდა, რომ რა-
მდენჯერმე არ გადახედევინებინა მღუღღლებისათჳს პანამედი,
თავის მამა-პაპათ ათბევების მოახსენებლად ერთხელ ამი-
სათვის, როდესაც ოქმალების მთავრობამ გაუგო, სამსახურ-
იდან დაითხოვეს.

1829 წელსა, აღრიანობოლის ტრაკატის ძალით,
ჩუტნს საქართულოს შემოუერთდა ხუთი სასანჯაყო, რო-
მელნიცა შეადგენენ ახალციხის უეზლსა. მას აქეთ იქნება
თითქმის ორმოცი წელიწადი, დანარჩენი სანჯაყები: ფოცხოვი,

ჩილდირი, ორთული, ლაზეთი, შაეშეთი, არტანია, ლივანა, ზემო აჭარა, ქვემო აჭარა, ბათუმი და ქობულეთი ახლაცა ოსმალეთის ხელშია, თუმცა სამართლით გვეყუთენის ჩუპს

გაბედვით შეგვიძლიანთ ეთქუათ, რომ გათათრებულ მესხე-ლებში, ახლაცა ტრიალებს ქართველების ჩუტულება და ხასიეთები. მართლმა იმოღენა მცხოვრებმა იციან თავიანთი შთამომავლობა და ახლეთ კარგათ, რომ ეყუთენიან ქართულთ ქრისტიანთ ნათესაობასა. რსმ-ღეთის ჩუტულება ჯერ კიდევ აქამდინ ვერ მეუწყნარებიათ იმათი ხასიეთები, ჩუტულებმა ისრეე არის, რაც ყოფილა ორისა და სამის საუკუნის წინა. იმ-თს სიმღერებში, როგორც ვნახეთ ქვემოთ, დარ-ჩომილ მამა პაპათაგან, ისმიანსა ქართულოს მეფეების სახელები და ინათი ეაჟკაცრბა; აშასთანავე ზოგიერთს იმათს სიმღერებში ისმის ქება იმ ათაბეგებისა, რომელთაცა მიუღიათ ოსმა-ლებისაგინ წამება ქრისტეს სარწმუნოებისათჳს. ძალიან იშვიათად მხნელება აქ-კაცა იმიოთანას მესხსა, თუმცა ყოჩანი ნებას აძლევს, რომ ჰყვანდეს ერთ ცოლზედ მეტი. ეს არის შესანიშნავი, რომ ქართული ენა ისევე წმინდა და შეურყეველი არის, როგორც ყოფილა ადრინდელს საუკუ-ნეებში, თუმცა ოსმალებისაგან დიდს შეიწოებაში ყოფილა. ახალციხის ოთხსავე მხარეზე ტრაპიზონამდინ, მართლი აქ მცხოვრებნი დაპარაკობენ წმინდა ქართულის ენით, თუმცა გათათრებულები არიან. აჭარის და ჩოროხის სოფლებში,

დღევანდლამდინ წმინდათ არის მენახული ქართული ენა. ოსმალეთის ენა იციან მხოლოდ იმათ, რომელნიცა არიან იმათ მთაწარმის სამსახურში, მაგრამ არც იმათ სახლში იციან ოსმალური ენა. იმათ სახლში ცოლი და მკვლები ლაპარაკობენ ქართულს. მართალია მესხელები გათათრებულან, მაგრამ ისინი არიან გათათრებულნი მხოლოდ გარეგანის მეხედულობით; შინაგანი გრძნობა ესევე ქრისტიანებისა აქუსთ, როგორც ყოფილან ადრე. ოსმალებს თავიანთი სარწმუნოება მიუხევეით თავზედ ძალად, და ვერც ისე დამკვიდრებულა, რომ იმ სარწმუნოებას შეცვლა სამელო იყოს. ანბობენ აქაურნი მცხოვრებნი რომ, არათუ მარტო მესხეთში, მრთელს ოსმალეთში, დაფანტულები იყენენ თურმე მღუდლები, ნათესავეთ მესხელები და ჩუმაღ ჰქადაგებდნენ ქრისტიანობასა. ათაბეგობის დროთგან მღუდლობის ღირსება დარჩომილიყო ზოგიერთს სასლობაში და შეიღებს, მეილია-შეიღებს ჰქონდათ ანდერძად, რომ კურთხებულ იყუენ მღუდლად; ამ წოდების მისაღებად ხან მიდიოდნენ საბერძნეთში და ხან საქართველოში, სადაცა აკურთხებდნენ ეპისკოპოზები.

1829 წელში, მრთელს მესხეთში იყუენ სამნი მღუდელნი მესხელნი: ერთი მათგანი იყო ორბელიანთ გუარისა, მეორე სულჰანისშვილი, ხოლო მესამე მურგანისშვილი, ამათგანი ორნი გარდაიცუნენ რამდენიმე წლის წინათ, ღრმად მოხუცებულნი, ხოლო მესამე, ესე იგი მურგანისშვილი;

რომელიც უყურთხებია მღუდლად 1824 წელში, საბერძნეთის მიტროპოლიტს თეოკლიტოსს აზრუმში, ახლაცა ჰსცხოვრებს სოფელს ტოლომში, ხერთვისის ახლოს. თავის კეთილ მოქმედებისათვის და პატიოსნურ ქცევისათვის დიდსა პატიესა ჰსცემენ გარშემო სოფლებში მცხოვრებნი ქართუ-ლი თათრები. ეს პატივცემული მღუდელი ღრმად მოხუცებული, თუთან მე ენახე ხერთვისში და მიანბო მრავალი რამ. სხუთა შორის შითხრა, ორმოცი წელიწადი იქნება რაცა მღუდლობა და ამ ორმოცის წლის განმავლობაში სამასამ-დან სული ქართულის, მომინათლავსო, თუმცა სულთან მაჰმუდის დროს, ახალციხის ფაშა, იჩელი ახმედ ფაშა, ძრიელ მსდენიდა, მაინც მე ჩემსას არ ეიწლიდო. ეს ემღუდელი, ეასილი მურვანიშვილი, ჯერ პირუტლად ყოფი-ლა მღუდლად არტაანში, შემდგომ სოფელს საროში და ახლა ტოლომშია. თეალებზედ ცრემლი მომადგა, როდესაც ენახე, ეს პატივცემული მოხუცი მღუდელი, საშუალ ქარ-თუტლ თათრებისა; ენახე ღრმად ჩაფიქრებული, რომელსაცა მოქურთუებულის სახით უყურებდნენ აქაური ეფენდები.

ოსმალეთის სამთავროში, ეს ზემოხსენებულნი საღრმთო პირნი, საიღუმლოდ მეჭკრეფდნენ თავიანთთან მართლ-მადი-დებელთ ქართუტლთ ქრისტიანებსა და საიღუმლოდ უნათ-ლავდნენ შვლებსა. გათათრებულნი ქართუტლები დღესაცა დიდის კრძალვით მიდიან დაქცეულს აქა იქ ეკლესიებში და დიდის მოწიწებით ღოცულობენ თავიანთ მამა პაპათაგან

დარჩომილს ანდერძდ წმინდანების ადგილებს. თუ აღმე
ნახავს კაცი დაქცეულს ეკკლესიებს და იქ ხატების მხატ
ვრობასა, რომელნიცა არიან წაბლალულები და ამასთანავე
გამოქცეულები, ეს არის ჩადენილი ოსმალებისა და ლეკები-
საგან, როდესაც დასცემიან სხუა და სხუა დროსა. ქართულ
თათრების სოფელში რომ გაიაროს კაცმა, ნახავს ზოგი
ერთს ალაგს ეკკლესიას, ნახავს ღვთისა კედლებზედ ქართ
ულთ წმინდანების მხატვრობასა, ჯერებსა და ქართულს
ენაზედ ზედწარწერილებსა. მთებში, უდაბნოებში, ნახავთ
ეკკლესიებს, სადაცა დარჩომილ არიან ახლაცა ძეგლი სა-
ღმრთო წიგნები და მღუღლის შესამოსლები, რომელნიცა
უპატრონოთა ლბებიან.

მდინარეებში მცხოვრებთ თათრებთა აქუსთ ჩუტულებად:
სოფლებში, სადაცა ეკკლესიები გადაუქცევათ მჩრეებად.
შეიყრებიან, ჰიეღენ ახლოს, კედლებზედ აკრამენ ანთებულს
წმინდა სანთლებსა და უკმევენ საკმელსა. სოფლის სკირის
მცხოვრებნი, წმინდა გიორგის ღვთისა იკრიბებიან ეკკლე-
სიაში, ლოცულობენ, საღმრთოებსა ჰკლამენ, ადგილობრი-
ვ ჰსკლამენ და ლოცვაში ხშირად იხსენებენ წმინდის გი-
ორგის სახელსა. მოხდება ხშირად, რომ თუ მოკუდა ეინმე
გათათრებული ქრისტიანი, იმის შვილები, თუ ნათესავეები
უბდიან პანაშუდსა ქართულთ ქრისტიანობის წესით. სოფელს
ვალეში, ერთი სახლობა არის, რომელიცა ყოველს აღ-
გომის ღვთისა და ზობას, იხდის წირვას ქართულთ ქრისტი-

ანობის წესით, მოსახსენებელად თავის წინაპარისა, რომე-
ლიცა ყოფილა ეპისკოპოზი და რომელიცა საფლავია იმავე
სოფლის ეკლესიაში. ამ ეპისკოპოზის საფლავი ენახე. ეს
არის ნათლარს ქვსაგან აღშენებულს ეკლესიის გალავანში,
ეს გალავანი შეუერთებია ხეხილის ბაღსათჳს იქ ეპისკო-
პოზის მთამომადლობას. ეს ეკლესია არის აღშენებული
წმინდის ღუთის მშობლის სახელზედ 1535 წელსა, კოს-
ტანტინე ათაბეგისაგან. იქ გალავანში დასაფლავებულს
ეპისკოპოზსა რქმეკია, როგორც შიხრა, იმის მკლის-მკლმა,
იმავე სოფელში მცხოვრებმა იბრაიმმა, ილარიონ. რომ
ეკითხე, ახლა როგორ იწერება, მომიგო, ახლა ვარ სახე-
ლად იბრაიმ და გუარად ილარ-ოდლიო.

როგორც გვიანბო, სოფლის ხერთვისის ჯუბუტეფენდომ,
ზოგიერთნი ქრისტიანები მარხოს ინახავენო, ისე,
როგორც უნახეთ ამათ მამაპაპათა, არიან იმისთანა ძეშლი
კაცებიც, ღრმად მოხუცებულები, რომეონიცა მარხულობენ
ოთხ-შაფათ პარასკეობითაც. თუმცა, თითქმის ორასი წელი-
წადი იქნება, რაცა დღეიან ოსმალები მესხელებს, მაგრამ
საკვირველი ეს არის, ქართულების ჩუქულება შანც ისე-
თივე არის, როგორც ყოფილა ადრე; ამასთანავე თუმცა
სდღეიან, მაგრამ დღესაცა დღი სურვილი აქუთ დაადგენ
მამაპაპათ გზსა და შეუერთდნენ, თავიანთ მოძმეთ ქარ-
თუბლებსა, ძლიერ ჰსურთ ზოგთა მოინათლნენ, მაგრამ
ემინიანთ არ მიეცნენ სასჯელსა ოსმალებისაგან; დღიად

ჰსურსთ, როგორც შეენიმნე იმათ ლაპარაკში, შეუერთდნენ
თავიანთ ახლოს მეზობლებსა ქართველებს, რომელთაცა
ეკუთენიან სისხლით და ხორციით, რომელთანაცა აქუსთ
ერთი ნათესაობა, ერთი მთამომავლობა, ჰქონიათ ერთი სა-
რწმუნოება; აქუსთ ერთი ჩუბულება, ერთი სული და ერთი
გული, როდესაც მრთელი ხალხი ჰსცდ-ლობს ერთად შეე-
რთებას, იმ ნათესაობისას, რომელნიცა აქა იქ გაბნეულნი
არიან, რომელნიცა შეადგენენ ერთსა მთამომავლობასა და
რომელნიცა ლაპარაკობენ ერთის ენით, ჩუბნთჲს დიდად
სათაყლო უნდა იყოს, არ მიეაქცეოთ ყურად-ღება იმ
მესხელებს, რომელნიცა არიან ჩუბნი დეიძლი ძმები; რო-
მელნიცა ლაპარაკობენ ჩუბნის საყუარელის ქართულის
ენით. — ენა გუჯეტს ერთი, ხალხნიც ერთნი ეართ. დიდის
რუსეთის მფარულობასა ქუბმე, ჩუბნი ენა ერცელდება,
ჩუბნი სიტყუერება წარმატებაში მიდის, სადამდინაცკი მი-
უწვდება ჩუბნს რუსეთის მთავრობას ძალა, ჩუბნის კეთილ-
მდგომარეობისათჲს არასა ჰზოგაჲს, და რა ბედნიერება იქ
ნებოდა ჩუბნის ენისათჲს, რომ ამ ერთს ქართულს ენაზედ
მესაუბრეთა ხალხთა მიგვეცა ერთმანერთისათჲს მხარი და
მკვიდრად დავმდგარიყავით მამაპაპათა გზაზედ. — აი ჩუბნი
იზგილოელები, ამ გუჯარივე ჩუბნი ძმები, აღრე რა მდგო-
მარეობაში იყუტნენ ლეკების ხელში და ახლა რა მდგომარეობა-
ში და რა წარმატებაში არიან, რა დღითგანაც შემოგვიერ-
თდნენ.

დღევანდელ ინებოს. მაგიდის ის დრო. რომ ჩუქნი ზემო-
თოლებიც, ესე იგი, მესხელები ისევე ჩუქნთან ერთნი
ყოფილიყვნენ, როგორც ყოფილან ჩუქნს მამაპაპების დრო-
სა. რამდენს კეთილს და რამდენს წარმატებას მიეცემოდით
მაშინ, ჩუქნის კეთილმოქმედის, დიდის რუსეთის მფარველო-
ასა ქუტუბე. —

ი. კ.

(ზოგი შემდეგში იქნება)

ს ა ლ ა მ ა .

მთებო სა უკან წუი იმალება,
ტოგო ჩამოდს, მათ უნდათ ძალი;
ძლიეს ისმის ფოთლის გაჩუჩუნება,
ძლიეს იამის წყლისა წყნარი შხუილი.

ნიაესა მიჯქეს ღამის სიგრილე,
შორით მოისმის გალობა მწყემსის,
დღაური შრომა დაეყაროთ მალე
და ჩუტნე შეეიქნეთ შემდეგი მის ხმის.

ღმერთო აკურთხე ნაპროში ჩუტნი
და ნუ მოგეკლებ წმინდა ნათელსა,
აგრეთვე მოგეც წებლობა მენი
რომ დაგეფაროს ამა სოფელსა.

გწირამთ ყოველსა მენ სადიდებლად
რაც გვიპროშია და მოგეგია
ჩუტნე დაგეძანე ყველანი ტუბილათ
და შეგვისმინე რაც გეითხოვია!

ეხსილი აკოფოვი.

1869. 30 აპრილს.

ქ. ქუთაის.

ჩ ა ფ ი ქ რ ე ბ ა გ ა წ ი რ უ ლ ი ს ა .

რა ხარ გონებაჲ, ჩისტჳს მღელეარებ,
თავსა ამსხერპლებ და მით ელეარებ,
სეედის ქარებით, გარე მოცეილო,
ნუ შფოთაჲ ბოჩგაჲ, გიჟო ყმაწეილო. —

შენ ჩისტჳს იშეე, ამა სოფელსა,
და ვისა სწირაჲ, მრთელს სიკოცხლესა,
სული ტყბილია, თალხით მოსეილო,
მოვედ გონებად, გიჟო ყმაწეილო. —
გადარეულხარ, თუ გაშმაგებულ,
ან ზღვად მსრული, თაჲ გარდაგდებულ,
ნუ უბადრუკებ, დამშეილი გულო,
შენცა დაწყნარდი, გიჟო ყმაწეილო. —

ვინ მოგცემს ჯილდოს, რომ გბწირულხარ,
ამას გეტყვიან, სიდაური ხარ;
რათ სთელემ გეზმანის, ვით სასიკედილო,
გიჯობს იკოცხლო, გიჟო ყმაწეილო. —
ესე სოფელი, მიმაჯალია,
არ შენთვის გაჩაბდ, მონაღაწი,

რომ სიყვარულით, შენ მოიღვინო,
ამას ნუ ჰგონებ, გიჟო ყმაწვილო. —

თუ გებრალეზა, ეინმე გულითა;
სიტყვით ნუგეშ ეც, არ თუ სულითა,
შორს იყავ ჩემგან, ბნელო სიკვდლო,
ამას ამბობდე, გიჟო ყმაწვილო. —

რათ ესაყუთრე, სიცოცხლეს მწირსა,
დაგიდგამს ფერხი, ბეწვისა ხიდსა,
სიყრმის, მონებით თავ განწირულს,
ნუ ჩმაგომ ბორგავ, გიჟო ყმაწვილო. —

ნუ თუ მას უნდა, შენი ამბავი,
ცოცხალ ხარ თუ მკუდარ. თუ მომაკვდები,
ვისლა აღსომხარ, დავიწყებულს,
შენ რაღათ გახსომს, გიჟო ყმაწვილო!

ზემო ქართლელი, ა.

ი ე ა ნ ე ს ა ვ ი ჩ ი

პოდუბრინი.

(პეტერბურლის ცხოვრებითგან)

ივანე საეიჩს კიდე მოსწყინდა ცხოვრება, არ იცოდა რა ექნა და რაში გაერთო ღრო; ხან კიდე ჩვეულებრივ კრესლაში იჯდა და ამტყნარებდა, ერთხელ მივიდა აედის ოთახთან და შეიხედა ფანჯარაში, უცებ იმისი სახე გამხიარულდა.

— ჩემო მტრედო აედი! უთხრა იმან, — უყურე, რა ლამაზი გოგოა, ანერ აი, იქ ფანჯარაში, აბა შეიხედე; ისე ახლო არის, რომ შეგიძლიან დაეღაპარაკო.

„ რაზედ უნდა დაეღაპარაკო. რა საქმე მაქვს მე იმასთანა, უპასუხა აედიმ.

— რა თვალები აქვს! განაგრძელა ივანე საეიჩმა, პაწაწა ტუჩები! მხოლოდ ცხერი არ უეარგა. რა თეთრია, რა ბრეწეულიეთ ლოყები აქვს. ჩინებული რამ არის.

საკვირელოა ადელი, რომ შენ მე არას მტყუნი! შეიტყუე, ვისია ის გოგო?

აუღვიმ მოახსენა, რომ ის გოგო იყო მოსამსახურე, იმ დიდიბუცის ქალისა.

— ეგ გოგოც კი ისეთი ლამაზი, რომ შეიძლება დიდუკად დავსახოთ. ჰა? ადელი.

„რამოგახსენოთ, არ ეიცო. გოგო რაღა დიდი კაცია. გოგო, გოგო იქნება, რაღა თქმა უნდა.

— გაგიგონე აუღვი, მოდი და მოჰლაპარაკე. უთხარი, ჩემი ბატონი კეთილი და კარგი კაციათქო და....

„კარგი ბატონო, ღუთის გულისათვის კარგი, გეყოფა, ღუთისაც გეშინოდეს, რა არის, ერთხელ მოისვენეთ, დწუნარდით! ისიც მეყო, რაც თქუტსნი გულისთვის გაეერო ცოდებაში.

— კიდევ შენ დუღუჯზედ უკრავ! შენ რასაც გიბძანებენ, ის აღასრულე ეინ გეუბნება აქ დარიგებას მოჰყე!

„თქუტსნი ნებაა ბატონო, ამდენი იჯავრეთ მინამ მოგეწყინოთ და მეკა მაგვარებში ველარ გევენრევი.

— არა რას მიჰქარავ შენ მხეცო შენა; რატომ არას აკეთებ სახლში? რა არის ის მტვერი! ოთახები მტვრით საესებ და ყურს არ ათხოვებ. თავის რიგზედ არა გვი და არა სწმენდ. შეუტევა იენე საეიჩმა, ეს რა ანბავია? ჰა! სადაც კი შეიხედავს კაცი, ყველბ კუთხეში აბლაბუდებში გაბუღლი წელან აბლაბუდის ჭია ზედ ცხვირზედ დამაჯღ.

არაფერს აკეთებ სრულებით! არც საპოქნიკთან წასულხარ
ჯერა! მე შენ გაჩენებ თეფშების დამტერევა როგორც
უნდა! დამაცა! დღე არ გავა რომ ერთი თეფში არ გატე-
ხო. მე არ ვიცი, თაფში ქუთა იხალე, შენის ფულით იყადე
და ისე ზღე. ჩემი საქმე არ არის! რა საძაგელი ხალხია!
შე ზარმაცო შენა!.. არსად არ ეარგიხარ.. სრულებით გა-
მოუსადეგი ხარ პურს ტყვილათა სკამ!..

ორი დღის უკან ივანე საეიჩის მოუტანეს ახალი ტანი-
სამოსი, იმან აიღო, ჩაიცო, რომ ნახა ტანხედ აღგა, უბ-
ძანა შენახვა. უცებ აედგი დადგა შუა ოთახში.

• მაპატიეო ბატონო, ივან საეიჩ, მაპატიეო ჩემო
ნუგეშო, ჩემო მფარველო, უთხრა მოწიწებით აედვიმ,
თუ წყალობას მოაღებთ,..დაახ, ჰო, ახლა თქვენ სამი
სერთუკი გაქვთ..ერთი ძველია.. მე მაჩუქეთ ის ძველი!
ესა სთქუა და თავი დაბლა დაუკრა.

— ეგ ფიქრათაც არა მაქვს. სთქუა მშრბლათ ივანე
საეიჩმა.

მეორე დღეს აედვიმ გაიყეთა გულზედ ვერცხლის საათი,
ჩამოიღო ყაითანი გრძლად მუცლამდინ, აიღო ხელში
კარტუზი და წვეიდა ბატონთან.

• უთხარი, სთქუა აედვიმ, ნახევარ საათს შემდგომს,
რა იდგა ივანე საეიჩის წინ ოთახის შუაგულს.

— რაო, რა უთხარი? ჰკითხა ივანე საეიჩმა.

• რა უთხარი და, ასე უთხარი, ჩემი ბატონი ძლიან

კეთილი კაცია მეთქი და ძალიან ლამაზიცა...

— რაო, ძალიან ლამაზიო?.. არა, რათა სტყუი ჰა?

„რათა ეტყუი, ლამაზი არა ხართ თუ?..

ლარიენი გაჩუმდნენ, ივანე საეიჩი ისწორებდა ბეჭებს.

— რატომ ჩემის სერთუკით არ მიხველი იმასთან?
უფრო უკეთესი იქნებოდა! უთხრა ივანე საეიჩმა.

„როგორ შემძლიან ბატონის სერთუკი ჩაეიცო?

— ჩაიციე, სულ შენ გეცოს, შენთვის მომიცია,
ისა, რომელიცა მთხოვე, ზედვი მიეზარდა და კალთაზედ აკოცა.

— სხუა, ავღვი, სხუა რა უთხარი?

„უთხარი, რომ ჩემი ბატონი ყოჩაღია მეთქი, სადაც
ქალს დაინახავს, იმ საათში შეუყვარდება მეთქი! ბევრი
გამოუცხელია მეთქი!

— არა, შე ბრიყო, ვინ გითხრა, შენ ეგენი გეროტა?
აბა, ახლა ის რაღას მოვა ჩემთან! შენ სულ გადაგირევი!
ჰა, არა, გაქვს შენ თავში ჭკუა! არ შეიძლება, შენ მე
საქმე არ წამიხდინო! მერე რა გითხრა?

„რა მითხრა, შე შენ ბატონთან რა საქმე მაქვსო
ის რა ჩემი ამხანაგი არისო? გავსწი აქედან დამეყარეო?

— რომ ეთქვი საქმეს წამიხდნენ მეთქი! სთქუა ტაჯა-
ვრებიო ივანე საეიჩმა, რა ჩემი ამხანაგიაო? ახლა რა
ეკნათ, საქმე როგორ გაეისწოროთ? ახ, ჰოო მოვიგონე!
ხშირად არის ხოლმე ფანჯარასთან?

სულ ყოველთვის იქა გდია.

— ახლაც იქ არის?

• მამ სად ჯანაბაში იქნება, რა ეიცო.

— მომეცი შენა ძველი სერთუკი.

• რისთვისა გნებაეთ?

— შენ მამეცი. ეგ მე ეიცო, რისთვისაც მინდა. აბა, ტანზედ კარგათ მადგას? ჰკითხა ივანე საეიჩმა, რა ჩაიცო აედღის ძველი სერთუკი.

• ცოტა შოკლეთა მაგრამ, ახლა რა უნდა ქნა?

— აი რა: შენ იმას უთხარი, რომ ჩუტნ ბატონს, ორი მოსამსახურე ჰყავსთქო, ერთი შენზედ და მეორე ჩემზედ. გესმის? იმას ხომ არ უნახვივარ!

• არა.

— ხეალ დილით შემოვალ შენ ოთახში და დაუწყებ მილაგ-მოლაგებას, ან ჩექმების სწმენდას, მიტომ მსახური ვარ, მაგრამ, ახლავე წამოვალ თუნდა, მამეცი ჩექმა, ჩოტკი და ვაქსი.

ივანე საეიჩი შევიდა აედღის ოთახში, დაჯდა ფანჯარასთან და დაუწყო ჩექმებს წმენდა. აედღი შიიმალა, ჭუთხეში და ხელები პირზედ მიიფარა, რომ სიცილი არ მოსეღოდა, თან თავს იქნედა.

• დასწყევლოს ღმერთმა, რას არ მოიფონებს, ბუტბუტებლა თავისთვის აედღი, მაგას რას გერები ივანე საეიჩ, ხომ წახდინეთ ჩექმა, ძირებზედ რათ უნდა ვაქსი რომ უსომთ? ჩექმის გაწმენდაც არ იცის, და ბატონობს კი.

— გამარჯობა! უთხრა პირდაპირ ფანჯარაში მდგომს გოგოსა.

■ გამარჯობა! მიუგო გოგომ და თან აუთუებდა ჩა-
ლაქასაც.

რა ლამაზი ზართ!

„ტყუპნთვს არა!

— როგორ ჩემთვის არა! განა ჩუპნ არ ვარგივართ, განა მე რითა ვარ ცუდი ჩემ ბატონზედ? იმასავით გამხლარი მაინც არა ვარ.

■ მაინც რაც უნდა იყოს ის ბატონია! შაგრამ ან იმასთან რა საქმე შექუტს. ესა სტუტა და თან ივანე საეიჩის ყურადღებითა სინჯებდა.

— ივანე საეიჩმა, კოცნა ანიშნა. იმან გაიღიმა და უთო მოუღერა.

■ როგორ ბრა, დაუძახა გოგომ, ხომ არა გნებავთ ეს ცხელი უთო, რომ დაგწო.

— უმაგისოთვე დამწეეს ტყუპნმა თვალგმა.

■ ჰო, ბატონო, აგრე აი, ეგრე უფრო მიხედება, წამოილულლულა ჩუმით კუთხითგან აედვიმ, რა ვაიტაცა ივანე საეიჩის ამ გეარმა სხმასხარაო ქცევამ, რა კარგათ ელაპარაკებით და!

— შეიძლება მოვიდე ტყუპნთან სტუმრათ? ჰკითხა ივანე საეიჩმა.

„რისთვისაო? ჩუპნ ჩუპნი სტუმრებიცა გეყავს.

— იმისთანები, როგორიც მე ვარ?

„იქნება უფრო უკეთესებიც.“

— მაშ, თქვენ მიბძანდით ჩემთან.

„ეგ კარგი თქვით! ეგ საიღამ მოგივიდ[?] ჰ'თქუა შეუ-
რაცხების ხმით გოგამ. მშვიდობით არა მცალიან, ცუდ-
უბრალო ლაპარაკისთვის. ქალბატონი მიცდის უიუბკოთა
ზის, უნდა მიუტანო!“

— ეინ არის თქუენი ქალბატონი?

„როგორ ეინ არის! ბრონესსაა!“

აილო იუბკა და რა უნდა წაეღო, ივანე საეიჩმა და-
უძახა.

— მოიცადეთ, მოიცადეთ! სად მიდისხართ?

„რა მოვიცადო? თქუენც კა კარგი ცუდლუტი ჰყო-
ლიხართ, თქუენ ბატონს, მაგ ჩექმას ჯაჯგნი. ხანა სწმენდ
ხან არა. თუ გამოვიდა თქუენი ბატონი, ის გჩვენებს.“

— ხეალ მანდ იქნებით? ჰკითხა ივანე საეიჩმა.

„მერე, თქუენ რა გნებაეთ?“

— ისე, გაგეთამაშ-გამოგეთამაშებოდო.

„ეიქნები თუ არა, ეგ თქუენი საქმე არ არის, ან არა
და, თუ ეიქნები არ დამინახეთ! ესა სთქუა და ელვასაეით
აეარდა კიბეზედ.“

— ოხ, რა ლამაზი ხარ, მისძახა ივანე საეიჩმა. არა,
აედღი?

„რა მოგახსენოთ. არ ვიცი!“

აედღიმ გაიქნიე-გამოიქნიე თაე.

„ მიბოძეთ ეგ ჩექმები აქ. სულ ერთიან წაგიხდენია ჟანჯრებიც სულ გასეარეთ.

მეორეს დღეს ორნივე იყვნენ თაე-თაეის ალაგს, ივანე საეიჩი კიდეე ჩექმასა სწმენდაედა, და რადგანაც ახდენდა; აედღი, რომელიც უფრო ძველი იყო და თითქმის ჯღანები იმას აძლევდა. მაშაც ერთსაეე და იმაეე იუბკას აუთუეებდა. ესე ამსახით განელო მრთელმა კეირამა. ერთხელ როდესაც ბარონესსა წაეიდა თეატრში და არც ივანე საეიჩის ბატონი იყო შინა, როგორც იმან დაარწმუნა მაშა,--მაშა მოტყუედა იმის აღერსიანის სიტყეეებით და როგორც აჩრდილო უცეებ გამოცხადდა აედღის ოთახში.

— ბოლოს, სტუმრათა გხედაე ჩემს ოთახში? დაიწყო ივანე საეიჩმა, თაეისის ჩეეულეზრიეის სიტყეეებით. ექნება ეს მართალია! სიზმრად ხომ არ არის ესა.

ის დიდის გჭირეებით შეჰყეა ივანე საეიჩს მეორე ოთახში და ხის ფურცელიეითა თრთოდა შიშისაგან, რომ ბარონესსა არ მოსულეყო.

„ როგორი ბედნიერი ეარ! როგორი ბედნიერი! იმეორებდა მაშა...თქუტუნ ისე..ისეთი კარგი ხართ, თითქო თითონ თქუტუნ იყენეთ ბატონიო! რა მშეენიერი ჟალეტა გაქუს! ბატონის ხომ არ არის?

— ღიახ, ბატონმა მ.ჩუქაიეი აედღი! ჩაი მოგეიტა! უცეებ დაეიწედა ივანე საეიჩს და დაიყეირა ბრძანებთის ხმით.

„ ეგ რასა შერებით? რატომ აგრე : უყვირით! სტეფა მაშაი.

— ავლეი მიხაილიჩ, სტეფა ივანე საეიჩმა, რა მოაგონდა, — პატივი გვეცი, ჩაი მოგვიტანე, ხომ იცი ბატონის შინა მოსამსახურე ვარ, თან მიუბრუნდა მაშას, ავლეი კარგი ამხანგია ჩემი, პატივსა გვეცემს, ერთხელ ბატონს ევტყევი რასმეს მაგის სასარგებლოდ.

„ განა თქვენ შინა მსახური ხართ? თაემოწონებით ჰქონხა მაშამ, — ხელამი გაეიდა სამი კვირა, მაშა ნელა შეიპარებოდა ხოლმე თავის საყვარელთან, ივანე სავიჩი ხშირად იწვა, ჩეეულებრივ, საბატონო მდივანზედ, როგორც ის აწწმუნებდა მაშასა, ის კი უჯდა კრესლანზედ დაუტიკტიკებდა რაღაც-რაღაცებს. და თან რელასტა ღეჭავდა. მსახურს გოგონებს ყოველთვის ჩეეულებათ ესა სჭირთ, იმათ ჯიბეში ყოველთვის იპოვიან თხილსა, ან ქაშვიშას, ან კიდეც სუხრის ნამტერეებსა რომელიცა გადარჩომიან ქალბატონებსა. ან კიდენ . . . რომელიცა მიუტია პოვარს, ნიშნად მეგობრობისა და იქნება სიყვარულისაც. ივანე სავიჩს შემოაკლდა იმასთან ლაპარაკის საფანელი, აღარ იცოდა რა სავანზედ დაეწყო საუბარი, რაც რამ იცოდა დაასრულა.

„ აბა, კიდეც რა იცი, მითხარი, ეუბნებოდა მაშა, შენ ისე სასხცილოთ ლაპარაკობ, რომ მიამება.

ივანე სავიჩა დამტყნარა.

— ახლა სულ ეს არის აჩემებული, კანფეტი და კანფეტი. მე უფრო ეაშლი მიყვარს. — განაგრძელა მაშამ ტიკტიკი, მომბეზღრდა კანფეტი. — მე მგონია ძვირი არის კანფეტი, არა? ვანა ბატონი მაგდენს ფულებს გაძლევს, რომ კანფეტებსა ყიდულობთ? კანფეტს რომ ეჭამო, თითქმის არაფრის, არც სუნი აქვს, ეაშლს რომ ეჭამ, დიდ ხანსა მრჩება პირში გემო. მე შემძლიან, თუნდა ორმოცი ეაშლი შეეჭამო, ღმერთს გეფიცები!

ივანე საეჩიჩი ჩუმათ იჯდა.

„გუშინ, ჩუტნი მებობლის გოგომ ანუსიამა და მე, ოც-ოცი ეაშლი შეეჭამეთ. ისე რომ კინაღამ დავიხრჩვეით, ერთმა იმისმა ძმობილმა, მრთელი ხურჯინის თვალი სხტა და სხტა ნაირი ხილი მოგვითანა ის მოჯამაგირეთ არის ბაყალთან. აბა თუ ერთხელ თხილი მიყიდო.“

ივანე საეჩიჩა ციგარას წვეა დაუწყო.

„რა მიეცი ციგარაში? ჰკითხა მაშამ.

— ეს ბატონისა არის. უპასუხა ივანე საეჩიჩა.

„მერე რომ შეგიტყოს?

— ვერ შეიტყობს, — ბეჯრი აქვს.

„გვეც კი მართალია, ბატონისა არაფერი არა უნდა დაიშუროსრა? აი მე როგორ გამოვდივარ ქუტყანაზედ, არ ვიცი პომადის ყიდვა როგორია. პომადას, ღუხსა, კინძისთაეებს, სპონს, რაც რამ მინდა სულ ქალბატონისასა ეხმარობ. ერთხელ შემიტყო, სუნი რომ მსდიოდა, ჩემ პომა-

დას რათ ისომო? ასეთები უთხარი, რომ სად თავი ჰქონდა და სად ზოლო... არა რაში დაუთმო. ერთს მეტყევის, ათს ვეტყევი. თითქოს თქუტსნი პოპადის მეტი ქუტყანაზე პომა-
და არ არის მეტი? მაშ ეინ მოგცაო? მკითხა. როგორ თუ
ეინ მამა, მაჩუქეს, რა საკმე აქუს მეტი, ეინ გაჩუქაო?
რა თქუტსნი საკმეა ეგა მეტი, უთუოდ მეგობარი გაჩუქე-
ბლაო? ეგ ჩემი საკმეა და არა თქუტსნი მეტი, ის კი არ
იცის რომ ორის მეტი ჩემ სიცოცხლეში არაეინ მყოლია,
ერთი ალექსი ზახარიჩი და მეორეც შენ.. ამ დროს სტუმ-
რები შემოვიდნენ და ქალბატონიც მომეშო,

ორნივენი დაჩუმდნენ.

„ახ, ივანე! დაიწყო კიდენ მაშამ, როგორი კაბა შეიყე-
რა ლიზავეტა გოგამ, უნდა იცოდე, მშვენიერი ზოლ-ზოლი
ჩათისა! ნეტა მე როდისღა შევიკერაე იმისთანას?..“

იმან ამოიოხრა.

— გინდა კი შენცა? ჰკითხა ივანე საეიჩმა.

„რატომ არ მენდომება! დიდი ხანია ვფიქრობ, მაგრამ
ეინ მამცემს; ერთი თუმანი ჯდება ერთი კაბა,“

„ევანე საეიჩმა ამოიღო პორტმანიდან ხუთ თუმნიანი
ბილეთი და მისცა.“

„ახ? იქნება მართლა! უთხრა განკვირებით მაშამ,
სულ მე მამეცი? რამდენი ფული გქონია! ხურდა რომ
არა მაქუტს?“

— არ მინდა ხურდა, სულ მენი იყოს.

„ როგორ სულ?

ის ატრიალებდა ასი გნაცის ზელში და ხან ფულს დახედავდა, ხან ივანე საეიჩს უყურებდა-თითქმის კუთხიდან შიშნალა მეტის სიხარულით.

„ გამიგონე ივანეჯან, საიდან შოულობ აშდენს ფულებს, ჰკითხავდა მამა და თან ფრთხილათ ახევედა ასიგნაციას ზელცახოცში.

— საიდან ეშოულობ, ბატონის პორტმანიდან.

„ არა, ეგ ტყეილია! მაშინ აგრე არ ილაპარაკებდი. აბა მაკოცე!—ან არა და მე გაკოცებ...მაგრამ...მაგრამ გაკოცებ. უფ! რა მანიშკას ნეგეიერაე სახსოვრათა და!..

მეტის სიხარულისგან უფრო როტეას მოჰყევა.

„ რაღაც უნდა მეტყო კიდევ და დამაეიწყდა? ჰა?

— არ ვიცი, მიუგო ივანე საეიჩმა.

„ ეს, რა ეწუხარ: რაღაც უნდა მეტყო, დასწყევლა ღმერთმა...ახ, ჰო! წელან უნდა გენახა გრაფის კუჩქრმა, როგორა სცემა ერთს ვილაცა კაცსა ისე იცემა, ისე, ისე რომ მოკლა რაღა საწყალიო!..რა ჩუმათა ხარ სულ? თქვი რამე და! უთხრა მამამ, რომ ხმა აღარაფერში გასცა.

— სულ დევასრულეთ რაც ვიცოდით, უთხრა ივანე საეიჩმა.

„სულაოჯ არა, არასოდეს! ჯერსადა ხარ? მაგრამ დღეს როგორღაც ისე აღარა ხარ, როგორც ადრე იყავი. ადრე მეუბნებოდი ხოლმე მიყვარხარო, და მკითხამდი მეცა, მიყვარ-

ხართუ არაჲდღეს მეხუთედღე არის, აღარ გკათხავს, შეეი ისევე მიყვარხარ და, შენი კი არ ეიცოდებოდა იცის მიყვარხარ.

კიდე ჩუმათ იყო ივანე საეიჩი.

„ეს რამდენი წიგნები გქუტს! სულ დიდი წიგნებია? მე მგონა მრთელს სიცოცხლეში კაცმა ვერ წაიკითხოს მაგდენი წიგნები! ჰკითხა კიდე მაშამ. ეს რა წიგნებია ივანე?

— ფილოსოფიური წიგნებია! უპასუხა ივანე საეიჩმა.

„როგორ? სასაცილოა უფრო, თუ გასაოცარი? ერთხელ წამაქითხე ერთი. მე მიყვარს სასაცილო წიგნები, რა კარგია აქ ყოფნა და... რა მიიხედ მოიხედა მაშამ სტუქს. მაგრამ ჩუპნი სახლის მორთულება კი უკეთესია. რა ფარდამია, რა ხალიჩები! რა კალათები გვაქუტს ყვეაილებით! გასაოცებელი! გუშინ მოიტანეს მდივანი და სპალნაში შეიტანეს, რა პირი აქუტს გადაკრული! ორმოცი თუმანი მისცა ქალბატონმა. რომ იფიქროს კაცმა, რამდენ ფულებსა ხარჯამენ... ოჰ, საშინელია!.. ნახევარი მე რომ მაშენ, მინამ ცოცხალი კარ, მეყოფა.

— შენი ქალბატონი ლამაზია? ჰკითხა ივანე საეიჩმა.

„ახ, მერე როგორი ლამაზია? უფრო დილით, როდესაც ქვეშაგებითგანა დგება.

— არ შეიძლება გაეიცნოთ?

„ვინა?

— რასაკვირველია ჩემმა ბატონმა. იმან კიდეც მიბძანა, ვინძლო ჩემო ივანე ეცადო.

„ ხომ არაეინა ჰყავს მცნობი იმისთანა, რომელიცა იცნობდეს ჩემს ქალბატონს, უთხრა მამამ,--იმან მოიყვანოს, ან არა და, თითონ მოიგონოს რამე, ეთომც სთხოვს რასმე, ან, ეინ იცის, ათასი მიზნია. მაშინ გაიცნობს კიდევ. ოჰ, რაკარგი იქნებოდა და, მაშინ ხშირად მოვიდოდი უფრო შერთან,--ქალბატონი შენ ბატონთან ხან და ხან გამამგზავნიდა რისთვისმე და ხშირად გნახავდი შენ. როდესაც ბატონები ერთმანერთის მცნობები არიან, მოსამსახურენიც იცნობენ ერთმანერთსა, ეს კოველთვს ასეა. ნეტა რა მოეგონოთ, რომ შენმა ბატონმა გაიცნოს? ჰა? ჰო, აი რა: ქალბატონი ეკიპაჟის ერთს ცხენსა ჰყიდის. შენ ბატონს ხომ არ უნდა ცხენი? თუ უნდა, მოვიდეს და შეევაჭროს.

— ოჰ, ეგ ძალიან კარგი იქნება. ივანე სავიჩი წამოხტა მდინიდან,--მამ წაყალ რაღა!

„ შენა? ჰკითხა მამამ.

— და გაეცნობ კიდევ, განაგრძელა ივანე სავიჩმა, მეტის სიხარულისაგან რა დაეიწყდა შეცდომა.

„ მაგას რას ანბობ, ეგ რა თქვ! ჰკუთხე ხომ არ შეუიზალე.

— ახ, ჰო! ეს რა ვთქვ! ჩემი ბატონი, ჩემი ბატონი!

„ მაშ, რომ გითხარი.

— ახლა წადი შენ შინა, უთხრა ივანე სავიჩმა.

„ ხედამ? განა მაგდებ? კარგი მშვიდობით! მადლობელი

ვარ ფულის ჩუქებისათვის. უთხრა მაშამ და თან ზარმაცათ ადგა კრესლიდგან.

მეორეს დღეს ივანე საეიჩი რა მიდიოდა სამსახურში მესხელა ბარონესას, რომელიცა ჩამოდიოდა კიბითგან და შედგა გაკვირებული იმ მშენიერების დანახვაზედ, ბარონესამ ყურადღებით მესხელა ივანე საეიჩი, თითქმის ნიშნად მადლობისა ამ გაკვირებისთვის. ამ დღის შემდგომს ივანე საეიჩი, ყოველ დღე იმ დროს გამოვიდოდა შინადან, რადროსაც ეკიპაჟს მოუყენებდნენ ხოლმე კარზედ ბარონესას. ბოლოც გაბედა საეიჩმა, წყნარა და პატივის ცემით თავი დაუჭრა. იმას ალერსიანათ ოდნად თავი დაუქნია. ივანე საეიჩი ამაზე, მეტის სიხარულით კინალამ გადაირია.

— აედვი! უთხრა იმან რა შემოვიდა შინ, — იცი, რა? იმ დიდ კაცის ქალმა, თუ ცოლმა, დღეს თავი დამიკრა ის ყოველ დღეს ალერსით მიყურებს; ნიშნავს რომ მოვწონვარ. როგორა ფიქრობ ჰა!

— რა ზოგახსენოთ, არ ვიცი.

მაშამაც დაარწმუნა, რომ იმისმა ქალბატონმა გამოჰკითხა ივანე საეიჩის ვინაობა.

— ყოველთვის მოკათხავს მენის ბატონისას, ჰსთქუა მაშამ. მდიდარი არისო, ეკიპაჟი საკუთარი აქუსო თუ არაო? ან რამდენი მსახური ჰყავსო? — მერა ვიცა მეთქი, მიუგე, ის საპარადო კარებითგან იარება და ეს კი ვიცი ორი მსახური ჰყავს, ერთს ივანე ჰქვია და მეორეს აედვი მეთქი. — მარ-

თლა ივანეჯან, რატომ უენი ბატონი არ მივა და ცხენისათვის არ შევეჯრება, თუ უნდა, — აი მაშინ ადვილბთ გაიცნობს.

ივანე საეიჩი, მინამ მაშა ამას დაასრულებდა, ბეკებს იყვებდა

დილით იმან გასინჯა ცხენი, რომელიცა იყო ბებერი და ფეხებ-წამხდარა, ის შევეჯრა კუჩერსა, მაგრამ რაფასზედ ვერ მორიგდნენ, საღამოზედ გაგზავნა ადელი ბარონესას, ეთხოვნა ნების ღართვა ივანე საეიჩს ენახა პირათ, ამისი აზრი ისკა არ იყო, რომ მართლა ცხენი ეყიდნა, — ამას უნდოდა ეგებამ ამ მზეზით გაეცნო.

ძრეილად უცემდა გული, როდესაც ივანე საეიჩი მიუახლოდა კარებს. როგორღბც სბშიშო არის დიდის-კაცისას მიჰელა, ფიქრობდა ის, და თან ისწორებდა ვიც-მუნდარს. თუ ბეკებსა. იქნება წამოგცდეს რაბ და, მაშინვე მასხარათ აგიგდებენ! . . . იმან ჩამოჰკრა წყნარა ზარსა ლაქიამ მოახსენა, მობრუნდა, კარების ფარდას გადასწივა და შეიფყნა ივანე საეიჩი ზალაში, ზალა იყო გაკრული თეთრის აბოით; კედლებთან ეწყო გარმეშო, ორი დუფინი სუბუქი თეთრი ზის სკამები; ორ ალაგს ეკადა, დიდროანი სარკეები, ფანჯრებში ჩინებული კალაოებით ყვავილეებით საესე და გაწყობილი თეთრი ატლასის ფარდებით. გოსტინა, უფრო უკეთესად იყო მორთული. ეწყო მრქალი მებილი. მრგვალ სტოლზედ იდგა ბრონზი, კუთხეში საათი, თეთრ მარმარილოს სვეტზედ,

რამდენიმე სურათი, ორი თუ სამი ეაზია.

ივანე საეიჩმა გაიირხ გოსტინა და შედგა გაუბეღლობით, შესულიყო იქით ოთახშია, თუ არა? ოთხკუთხიე იყო სი-ჩუმე. შემდგომს ოთახითგან ძლიე-ძლიეს გამ-ინათებდა ლამპის სინათლე.

— როგორ შევიდე? ფიქრობდა ის. — ის რომ იქ იყო... ან ეძინოს... უცებ შემოესმა კაბის მრიალი. ეილა! შეიძრა. ისევე გაწყდა მრიალი. ივანე საეიჩმა ორ-ჯელ ჩაახველა. უცებ იქ პატარა ზარა დარეკეს. იმას გაე-ხარდა და შევიდა. დიდ ხანს ეძებდა, ამ მშენიერ ოთახში მდგომსა, მაგრამ ვერ იპოვნა, მინამდისინ არ შემოვიდა ამ ზარის ხმაზედ ლაქია და არ აჩუპნა გზა ივანე საეიჩს.

„კარგი, საჭირო აღარ არის, წადი, მოისმა ნაზი ხმე კუთხის მდიენითგან.

ივანე საეიჩმა ფეხწყნარად გაიარა მარმარილოს კეის ბუ-ხრის წინ და ძლიე-ძლიეს მიაგნო უჩინარ ბარონესას. ის იყო, წლისა ოცისა ჰქონდა ზრქელი წარბები და წაბლის ფერი თმები გადმოეყარა, მშენიერ თეთრ წითელ ლოყებზედ დაუფარავდნენ ყურებს. ცისფერმა თეალებმა, პაწაწა ცხვი-რმა, პაწაწა ტუჩებმა და ლოყების ელვარებამ, სრულებით ჰკუთზედ შეშალეს ივანე საეიჩი. იმან ევლარ გაარჩიეა, თუ რა ეცებ, ან როგორ იჯდა.

ივანე საეიჩმა თბეი დაუკრა დიდის პატივის ცემითა. ბოლოს, თქუტნთანა ეარ!.. დაიწყო ივანე საეიჩმა, თა-

ვის ჩუშულებრივ, იქნება ეს ცხადია და პრა სიზმარი —
მეკი ისე მგონია, თითქო სიზმარი იყოს. . .

ხმა არ გასცა ბარონესამ, მხოლოდ ანიმნა, რომ პირს
და პ.რ მდივანზედ დამჯდარიყო.

— ეს რა ანბანია, იფაქრა ივანე საეიჩმა, — ერთი სიტყ-
ვაც არ მითხრა, არა გვანებულა ანა პავლოვნას, — იმან
მამინევე დამიწყო ლაპარაკი, ესკი . . . ეს . . . მაგრამ. როგორც
გზელავ, აქ ძალიან სიფთხილით ქცევა მმართებს.

ქალი კადვე ჩუმათ იყო. ივანე საეიჩს კიდევ უნდა და-
ეწყო რისიმე თქმა, რამ სრულებით დაიკარგა.

„ მე . . . მე გიახელით ცხენის გამო. . . დამიწყო იმან ისე,
რომ ძლივს ისმოდა იმისი ლაპარაკი, — გიახელით, შევე-
ტყო. . . მომიტევეთ, რომ. . . შეგაწუხებთ. . .

მეტე ველარა თქუა რა, ენა დაება, თუმცა ბეურს ეცა-
და; თითქმის პირზედ ხელი დააფარესო.

„ ჰო, კუჩერმა მითხრა, უპასუხა ბარონესამ ამპარტა-
ენულის ხმით, რომ ეითომც თქუტუნ გსურდეთ ცხენის
ყიდვა? ის ცხენი ფერით არ უდგება სხუა ცხენებს, ამისათვის
უბრძანე, გაყიდონ.

— თქუტუნი კუჩერი მოგახსენებთ, რომ იმ ცხენში თხო-
ვლობთ სამოცდა-ათ თუმანს. . . . ეგ ძალიან. . .

„ იაფია? უნდა სთქუათ განა? გააწყვეტინა უფრო ამპა-
რტაენულის ხმით, — რა ექნათ? რომ არა ღარს მეტად, იქნე-
ბა თქუტუნა გსურდეთ მეტა ფასის ცხენი და ამასთანავე

უკეთესიც. . . ნუ ცერემონიებთ, მე ამ მრომის მეტი არ
დამჭირდება, უთხრა ჩემ მცნობებს: გრაფს პატუშევსკის,
კნიაზს პოსყოვინს, ისინი მაშინათვე მამაშორებდნენ ამ ცხე-
ნსა, ოღონდა კი ჩემთვის ესია მოგონებინათ.

ივანე საეიჩის შეეშინდა.

— დიახ, დაიწყო ივანე საეიჩმა, მართალსა ბძანებთ.
მე თუმცა არა მაქვს ბედნიერება თქუპნის ცნობისა, მაგ-
რამ ოღონდა კი გასია მოგონოთ, თორემ...

აქ შედგა ივანე საეიჩი, დასასვენებლათ, მერე კიდევ მო-
იყრიფა ყოველი ღონე და განაგრძელა. —

„ ოღონდა კი გასია მოგონოთ, თორემ, მე. . . მე, . . . ძნათ გახლ-
აქარ. . .

ბარონესამ წყნარა თავი დაჰკიდა, ქვეშეთგან გულის-
საკლავად ამოხელა და გაუღიმა.

„ თქუპნ ძალიან საყვარელი ყმაწვილ-კაცი ყოფილხართ.
უთხრა ნაზათ ბარონესამ

ივანე საეიჩი მომხნევედა, — როგორა ვთქვი, ფიქრობდა ის,
აი ყოჩაღ, ეანო! ძალიან ხერხათ მოგივიდა! ახლა რას-
იტყვის ეასია! მაგრამ ფული როგორ მიეცე ამას, როგორ
ეყადრო? ოჰ, ესეც მოვიგონე.

— ვის გეიბძანებთ ფული მიეცე? ჰკითხა გაბედვის ხმით.

„ თუ შედა გაქვსო, გაისარჯენით; აგერ მანდ, ხელსაქმის
კალათაა, და მიგ ჩაყარე; და თუ თან არა გაქვსო, გამო-
გზანეთ.

ივანე საეიჩმა ჩააწყო ფულები კალათაში და თავი დაუკრა გამოთხოვებისა.

„სად მიემურებით? ჰკითხა ბარონესამ, თქვენ ისე კეთილი ყოფილხართ, რომ ჯერ მადლობის თქმაც არ მომიწერია. დარჩით ერთად ჩაის შევექცეთ. მე თქვენ არ გაგიშვებთ.“

ბარონესამ გამოართო შლიპა და მოიღო გვერდზედ. ამპარტავენული კილოც დაუშო.

„დაჯექით ახლოს მიანბეთ, დიდი ხანია აქა დგევართ? ან რასაკეთებთ?“

— ოთხი თვე იქნება რაც აქა ვდგევარ, ხან თებერში ვიარები, ხანა ეკითხულობ.

„რა აკითხულობთ?“

— სულ სიფულოსოფო წიგნებსა.

„აა!“

არ ეიცო უთხრა თუ არა ისიც, ჩემ ამქარაში როგორ ქეიფსა ვწევთ და ვითრობით, ფიქრობდა ივანე სწეიჩი არა, ის რა მამიმივიდა ფიქრათ! ღმერთმა დამითაროს! ეს ხომ ანნა პავლოვნა არ არის.

— თქვენცა კითხულობთ წიგნებს? ჰკითხა ივანე საეიჩმა და მესხედა ეტაჟერკას კუთხეთში, სადაცა ეწყო ებრაეის ყლით წიგნები.

„ჰო, ეკითხულობ, რასაკვირველია,

| ნება მიბოძეთ, რომელს?“

„უფრო, ფრანცუზულს ახლა ეკითხულობ, ეოტორ ჰიუგოს სამანს, გუშან ზომიტანეს კადვე კარგი რამანი, — მომაწოდებ, აგერ ის წიგნი,

იენე საეიჩი მარდად წამოხტა მოაულო კელი წიგნი და მოართო. ბარონესსა მიუხლოვდა სტოლს და გახსნა წიგნი.

„უყურეთ რა მხატვრობაა. დაჯექით ჩემს გვერდზედ, ახლოს.. კიდევ..“

იენე საეიჩი დაჯდა, როგორც ბარონესსა სურდა, მაგრამ სულ დაიკარგა!

— აი როგორ თავისუფლათ იქცევიან ღიღიკაცები, ფიქრობდა ის, რა სასიამოვნოა ამათთან ყოფნა; ჩუბნში ხომ ეს ანბანები არ არის. სწორეთ გლეხები ეართ, ჩუბნ ამათთან! ხეალ სადილათ უანბობ ჩემ ამხანაგებს, ახლა რას იტყვის, ეასა! მეგონია გაჰკეირდეს. იქნება არც დაიჯეროს! ეგ სად მიგიგნიაო, მეტყვის. უნდა კარგათ დაეზთვალთარო აქაურობა, რომ ხეალ ყველა წერილად უანბო.

„სად არის მეორე წიგნი? ჰსთქუა ბარონესამ და დააწვარუნა ზარი.“

„უთხარი მამას, უბრძანა ლაქიას, რომელიცა შემოვიდა, მომტანის, სპალნაში რომ პატარა სტოლზედ წიგნია.“

მაჟას ხსენებაზედ, იენე საეიჩს დაუწყო გულმა ცემა, — ჩქარა შემოისმა მაჟას ფეხის ხმა. ის შემოვიდა, მიიხეღ-მოიხედა და გაყვითლდა წიგნი დაეარდა ხელისაგან.

„წიგნს რას აგდებ პოლზედ? სთქუა ბარონესამ, — ხომ წახდა ყდა. რას გაჩერდი სულელსაეით? უწინ წამოდექი! ამის მეტად არაეინ გინახავს ჩემთან სტუმარი თუ?“

მ.უ. წყნარა მივიდა, რა დაინახა თაჲი და ასევე ფესწყნარ გაბრუნდა.

ხოლო ივანე საეიხს დაჲიწყდა ანნა პავლოენაც და მამაც, და ბრა თუ მარტო ესენი. მრთელი ქუტყანაც დაჲიწყდა. ბარონესსა თან და თან უფრო უფრო მევიდა გახურებულს ლაპარაკში და ლერსში. დრომ შეუნიშნებლად განელო თერთმეტ საათამდინ. ივანე საეიხი გამოეთხოვა.

„ როდესაც თაჲისუფალი დრო ჰქონდეთ, მოხვიდოდეთ ხოლმე, უთხრა ქალმა ივანე საეიხს,--მე ყოველთვის შინა ვარ. როდესაც ერთმანერთს დაახლოვებით გაეიცნობთ, მაინ მოვილაპარაკებთ, თუ როგორ გავატაროთ დრო,

ამ დროს ლაქია შემოვიღბ და მოახსენა რომ, გრაფი ლუჟინი მოვიდაო.

„ სთხოვეს, მშვიდობით, ნახვამდინ, უთხრა ბარონესამ ივანე საეიხს და გაუწოდა ხელი.

ზალაში ივანე საეიხი რომ გამოდიოდა, მიეჯახა ადიუტანტს, რომელიცა შემობრძანდა გოსტინამი, სადაცა რა შევიდა ახალი მოსული, ივანე საეიხს შემოესმა კოცნის ხმა.

— ხედავ, როგორა ჰკოცნიან ერთმანერთს დიდ კაცები, თქვამდა თაჲისთვის ივანე საეიხი. მაგრამ რა გვიან მოდიან დედაკაცისას სტუმრები. ჩუბნში ამ დროსა სძინავთ. სწორეთ გლეხები ვართ.

თაჲის კარებს რომ მიუახლოვდა ივანე საეიხი, ოთახი

თგან ეილასიც ტირილის ხმა შემოესმა. შევიდა და რა შეხედა, ნახა, რომ კუთხეში იჯდა და ტიროდა მაშა.

— რაო, რა ანბაეიაო? ჰკითხა იმან.

— როგორ რა ანბაეიაო? განა მაგასაც მკითხაე, ანბობდა, მაშა, ცოდვა არ არის შენთვის, მატყუებ საწყალს ქალსა.

— როგორ მატყუებ?

— მეუბნებოდით მინა მსახური ვარო და თითონ შენ კი ყოფილხარ ბატონი!

— მერე რა უყოთ?

— როგორ რა უყოთ! თითონ ქალბატონთან მოხვედით. რასაკვირველია ბატონი არ შეიყვარებს, უბრალო ქალსა.

— მაინც შენ ეგ რას გიშლის, რომ მოხვდილდე ხოლმე ჩუტნსა.

— არ გიშლის, მაგასაც ანბო. მე ისიც ენახე, ახლო გვერდზედ რომ უჯექი და ჩურჩულებდით.

მაშა დაიწყო კიდევ ტირილი, ივანე საეიჩმა გაიქნია კი ერთი ხელი და უნდოდა შესულიყო მეორე ოთახში.

— მოიცადეთ. უთხრა მაშამ,-- აჰა, წაიღეთ თქუტსნი ფული; თქუტსნისთანა ბატონისა არა მინდარა. აი, ოთხ-თუხმან ნახევარი, ხუთი მანეთი კი დაეხარჯე.

იმან ამოიღო ჯიბითგან ასიგნაციები, დუარა პოლზედ და თითონ კი ერთ მინუტში გაქრა.

ივანე საეიჩი ისე გართული იყო ბარონესას ფიქრებით, რომ მაშა იმ მინუტშივე დაივიწყა ამან აკრიფა ასიგნაციები

და გაიარა თავისთვხ.

— აბა, აედვი, ქალი ამასთანა აი! ჰსტყუა ივანე საეიჩმა, აი ქალი!

„ იქნება მართლა ბატონო, იქც მიშონით! იქნება საქმე გაიგეთ. „

— სუს! ჩუმათ! ჩუმათ შეშინებით უთხრა ივანესა. ეიჩმა, ხომ არ გაგიჟებულხარ? ის ხომ ანა პაელოენა არ არის. შენ იმისთავი შენ ღღეში არ გინახავს. ახ, ნეტავი კი. ბრა, ჰო!

„ ცხენი, ცხენი რა ქენი?

— ეიყიდე.

„ იქნება მართლა? ჰსტყუა აედვიმ, იმისთანა უარგისი? რათ გინდათ ბატონო თქუცნო ჰირიმეთ, აბა რათა? აბა, რაზედ აფუჭებთ ფულებს? მე რა მიეცით?

— სამოც და ათი.

„ ღმერთო შენ დამიფარე და დამიხსენი. ცხენი ხუთ გრომათ არა ღირს და მაგდენს როგორ აძლევდი.

— მერე, ამასთან დიდი კაცი რომ გაეცანი, ადელია! უთხრა ივანე საეიჩმა, მაგ ფასათ მარტო ისა ღირს, რომ მითხრა, ყოველთვის მოხეიდოდეთ.

„ რასაკვირველი რამ უთქვამს, — დიდი რამ არის! დიდი კაციო. კარგათ დიდ კაცურადთ გაუცერცნიხარ! სამოცდა-ათი თუმანი, ხუმრობა!

— არა, ახლა უფრო ცოტა დამიჯდა! სტყუა ივანე

საეიჩმა, მაშამ ოთხ თუმან ნახეჯარი რომ დამიბრუნა, მაშ მე მომდის ახლა სამოცდახუთი თუმანი და ხუთი მანეთი.

იენე საეიჩი მეორე დღეს მივიდა თავის ამხანაგებთან გახარებული, იმისი სიარული, კცევა, იყო ამპარტანული. ის წყნარა შევიდა, იყო ჩუმად და ჩუმად მიუჯდა სადილს; მინამ არას ჰკითხამდნენ, არას ანზობდა.

„ჩატომ აგრეთი სახე გაქუტს დღეს შენა? ჰკითხა ერთმა მეკობარმა აფიკარმა.

„მართლა, როგორღაცა ხარ, თითქო ჯილდო მიგელღოსო. შენიშნა ჩინოენიკმა, მერე თეთრი ფერჩატკებითაცა ხარ დღესა.

— არაფერი, ისე უფულოთ მიუტო იენე საეიჩმა ამ საათში ეიზიტხელ ეიყავი.

„ნება გვიბოძეთ გკითხოთ, ეისტან?

— გახსოვთ, რომ ვითხარით, დაიწყო იენე საეიჩმა, იმ დიდ კაცის ქალთან, თუ ცოლთან, არ ეიცი ჯერ — მეორე ეტაჟაში, რომ დგას, მგონია ბარონესა.

„იქნება მართლა? ჰკითხა ეასამ.

იენე საეიჩმა აპარტანულად ჩაახველბ.

— როგორია, ჰა? ახ, ეშმაკმა წაიღონ! იქაც შევალწიე!

„იქნება მართლა არა სტყუი? ჰკითხა აფიკარმა.

— გაშიგონე, უთხრა ეასამ, რა მიუჯდა გვერდებელ,

თუ მეც არ გამაცანი, მაშ ჩემი მეგობარი აღარა ყოფი-
ლობარ.

„ არ შეიძლება ალაგი რამ გაერიგოთ, იმის შემწეო-
ბით? ჰკითხა მეორემ.

„ ახ, შენ ეშმაკო. ეგ რა გიქნია, ბარონესაც დაუწყე.
უთხრა მესამემ.

„ მოგვილოცავე, მოგვილოცავე, უთხრა აფიქარმა; ახლა
კი სირცხვილი იქნება. რამდენიმე ბუთილკა შამპანსკი არ
გაგვიხსნა.

— სუს! ჩუნტ ყმაწვილებო, რა გაცეირებთ, თუ მაგ
ყვირილისაგან ხელი არ აიღე, ახლანე გაეღალაქედანა. სთქუბ
ივანე საეიჩმა, ის ხომ ერთი ვილაცა ანა პაელოენა არ
არის, ზედამთ გარშემო ხალხი გვახვევია, თქუტს კი ყვირით;
იმისი მცნობი ერთ-ერთი დიდი კაცი რომ იყოს ეინმეაქა,
ხომ დაეილუპე მერე იმას სახლში; სულ გრაფები, კნიჰე-
ბი და ბარონები დაიარებიან. გაიგებენ და მერე, მეც მომ-
ხედება და თქუტსცა. მე თქუტს როგორც მეგობრებს ისე
გითხარით, თქუტს კი ყვირილი შექენით. უნდა იცოდეთ
წესი და რიგი, ეისთან როგორ მოიქცეთ!

ყველას შეეშინდათ და დაიწყეს ჩურჩული.

„ მერე, მაშა? ჰა? უღალატე შე ეშმაკო! უთხრა ეასამ.

— ფუ! იქნება თქუტსა გვონიათ მაშასთან მკონდა რამ
დამოკიდებულება. საფიქრებელათაც კი საზოზლად მიმაჩნია.
ის მხოლოდ ისე, ისე ვიცნობდი, მე იქ ბარონესასთან

დღი ჩემი პაქუს ძალიან მაღლა ზეალ სამსახურით, თქვენ ხურობა ნუ გგონიათ ასე ბეჭობდა ჩემი ივანე საფიჩი.

„საეიჩელია! არა, შენ წყნულო როგორ მიაგენი ანობდა ფიქარი.

— როგორც მოგონი, ეგ მე იყი. ეი, ბიჭო, მოიტა შაფანკა.

ივანე საეიჩა დაიწყო სიარული ბარონესასთან ფრაკით როდესაც ბარონესა მიუახლოვდებოდა, ის სკამი უკან მოსწევდა, როდესაც აღგებოდა, ესეც მოწიწებით აღგებოდა, როდესაც ის ხელს აძლევდა, ეს ვერ ბედ ავდა ჩამოერთმეინა და თუ ჩამოართმევდა, დიდის კრძალვით.

ივანე საეიჩა როგორც იყო მამაც დაამევიდა, არ მუნებდა, რომ ამ გაცნობით იმას არაფერი არ მოაკლდებოდა. მაშა არა ეტყოდა ამაზედ და მხოლოდ იხრავდა. იმან შისცა უკანვე ხუთი თუმანი და დაუმატა ზედ ერთი იმოდენაც.

„აი, ბატონო, თქვენ ის ცხენი დაგიჯდათ ახლა, სააოცრა ათი თუმანი კი არა, ოთხმოცი თუმანი შენიშნა ბედღიმ.

ცხენი, როგორც იყო მაბეს ერთ ბირჟის მედროჟეს, ოც თუმნათ.

ერთი თვე დადიოდა ივანე საეიჩი ბარონესასთან, მაგრამ სიყუარულზედ სრულებით ვერას უბედავდა, მაგრამ,

ძალიან კი მოსწონდა. ივანე საეიჩი ზოგჯერ მართლაც დღე
იჯდა იმასთან, სადილსაცა სჭამდა, ზოგჯერ ეახშამსაც სტო-
ლის სერკისებს ხედავდა მშვენიერებს, საჭმელი ჩინებული
ჭკონდა და ღვინო, თავი ზოგჯერ ბარონესასთან იმყოფე-
ბოდნენ. იმისი და, აგრეთვე ძალიან ლამაზი და ორი სა-
მაც მცნობი ქალები... ღამით მოდიოდნენ დიდი კაცები, მა-
გრამ ძალიან გვიან კი დაიარებოდნენ; ივანე საეიჩი, იშვიათად
ხედავდა იმათა, რადგანც ისინი მაშინ მოდიოდნენ, როდესაც
ეს გამოდიოდა, ან კიდევ თავის სპალნაში ეძინა.

ერთხელ ივანე საეიჩი, ჩვეულებურ, იჯდა მარტო ბარონესასთან.

„გამიგონეთ, უთხრა ბარონესამ იმავე ამპარტაენულის-
ხმით, როგორც პირველს გაცნობაში, ივანე საეიჩს, — მათ-
ხოვით ერთი ორასი თუმანი ხელათ, სამ ღლეს უკან და-
გიბრუნებ.“

ივანე საეიჩი შეტოვდა, იმას შერცხვა ეთქვა, რომ
არა ჭკონდა ამდენი ფული.

— მე უნდა მივიღო ხუთასი თუმანი, მაგრამ სამი
კეირის უკან, მიუგო ივანე საეიჩმა, — ახლა კი... ახლა... არა
მაქვს შინა...

„უეჭველია, თუ მოინდომეთ იშვინით სესხათ, განა-
გრძელა ბარონესამ, ხეალ დილაზედ ეგ ფული მინდა. როცა
შესაძლებელი ყოფილიყო ხეალ საღამომდინ შეცდა, შემეძ-
ლო გამომერთმეოა გრაფის სულკანისათვის. მაგრამ რა და-
რწმუნებული ვარ, თქვენ ჩემდამო პატივისცემაზედ, ამი-

სათჳს თქუტუნ მოგმართავთ.

— რასავეირეელია, უთხრა ივანე საეიჩმა, — მე ვეცდები ხეზლ დილით. . . თუნდა ახლავე, მაგრამ თაეი როგორ დეგანე. . .

• წადით, წადით, მე არ გეკერთ. თუ ღუესე იმოენით, მოდით და ბარემ ერთად ვივახშმოთ.

ივანე საეიჩმა ისესხ ერთის თაეის მეგობრისაგან, პეტროსან სიტყუაზე და მოუტანა. ამას. ბარონესამ მაღლობა უთხრა ამით, რომ რამდენჯერმე ხელი გამოართო, მოუჭარა და ნაზათ გაულმა. . . ფულის მიცემის დრო მოვიდა ივანე საეიჩს და გაუვიდა კიდეც. ბრონესა არც კი ფეკრობდა გადახდას. ივანე საეიჩი შეწუხდა, მაგრამ მოგონებას ეერა ჰბედაედა. იმას მოუვიდა ფული დედ-მამისაგან, აიღო და იქიდან მისცა.

ერთხელ უნდოდა ეთხოენა, რომ გააღო პარი. სათხოვნელად ბარონესამ შეუტყო, მოვიდა და თაეისი მმეენიერი თეთრი ხელი პირზედ დაათარა, ივანე საეიჩმა რამდენჯერმე ბეოცა და მეტის სიხარულით არა თუ ფული, თაეიც დაევიწყდა.

ერთხელ თეატრში იყო ივანე საეიჩი. როცა შინ მოვიდა, აედემ უთხრა, მამა ორჯელ ბართით იყო თქუტუნთანა, ბარონესას მოეწერა რალაცაო, პატარა ხანს უკან მაშაც მოვიდა კიდეც მისცა ბართი და კარებთან დადგა. ბარონესა ჰპატეობდა იმ ღამეს ეახშმით და სწერდა, რომ იმასთან

იყენენ აგრეთვე სტუმრათ გრაფი ლუჭანი, კნიაზ პოსკოკიანი და კიდევ უცხო ქუთსუნის ელჩის სეკრეტარი; ერთი იმისი და ღაღარაკი მეგობარი ქალები.

— აუღე! ჩქარა, საშარაებელი! ტაშტა, წყალი, საპონი! ჩქარა! ჩქარა! მომიძებნე ფრაკი და მწენე ქოლგა; ოქროს ღილებიანი ყვიროდა ივანე საეიჩი.

„ წახვალთ? ჰკითხა მაშამ.

— რასაკვირველია, რა იყო?

„ ნუ წახვალთ, უთხრა იმან შეწუხებულის ხმით.

— ეს რა ანბაკია მითომ რატომო?

„ გული როგორღაც კარგს არ მეუნება . . თქუტუნ მე თავს დამანებებთ.

ეს რა სულელობას ანბობს! აუღე, მოიტა ჩაეცო,

— მე უთქუტუნოთ ვერ ეიცოცხლებ. სთქუა ნალულიანათ მაშამ, თან გამართო ხელი, — ნუ წახვალთ დაძიჯერეთ!

— მე კი ეიცოცხლებ უშენოთ! გაჯაერებით დაიყვინრა ივანე საეიჩმა, — რა გამოსტაცა ხელი. — ხედავთ, რას როტაცს!

„ მე კი ისე ძალიან მიყვარხარ. . .

— ეგ ძალიან სიტუტუცება. ჰსთქუა ივანე საეიჩმა და თან პომადას ისომდა თავზედ.

„ რბ ექნა, მე ხომ დანაშაულო არა მქეტს, რომ მიყუარხარ.

„ რათ აუპატურობთ ამ გოგოს? უთხრა აედემი, — ეგეც აღამიანის შვილია, რომ უყვარხარ.

— უყვარვარ სთქუა იენე საეიჲმა და თან ხელცახო-
ციტ ბეჭეები აიხვია, რომ კარგათ დასდგომიყო, ყველბ
ოხერხიდა, სიყვარულში ეჩრება, — ან როგორ ბედავს, რომ
უყვარვარ? დაიცა ჯერ მენ ქალბატონს უთხრა? არა, ჩის-
თვს უყვარვარ, რაო?

• რა მოგახსენოთ, არ ეიცო, უბასუხა აედევნა.

იენე საეიჲმა ჩაიკოდა გაეილა. მამა დაჯდა მეტად მოკ-
ლეული და დაკოდილი ოთხ-კუთხეე მიიხედა-მოიხედა და დაიწ-
ყო ტირილი.

აედევნა გამეილო შკაფითგან, მწკანე ბოთლი, ოთხკუთხიანი,
ღაწნული, მივიდა სამთელთან, ამ ბოთლს გახედა და დაასხა
რუმეზუნდ.

• ამ უსეინდისო ბატონებს ასე ჰგონიათ, მარტო იმათა
ჰკონდეთ გული, სთქუა აედევნა, და გადაუსო არაყსა, — რადგა-
ნაც ლეკორსა სმენ! რა არის მერე ეს ოხერი ლეკორია,
რალაც ჯანაბა? საზ ზღარი; ლმერთჲანი ს.ზიზღარი მწარეც
არის და რტვილიც, მარტო ამითი არის კარგი, რომ ტენის
მალე ხედება, მალე აცხელებს. მამა, ხომ არ გინდა ცოტა
დალიო, — დალიე თუ ჰკუა გაქვს, ნაღველი გადგვიღის.

მამა თაფი გაიქნია.

• ტყეილათ არა სომ? უთხრა აედევნა. მეორე რუმეც
გადაჰყრა და მიუახლოვდა, — გეყოფა, სულელო ტირილი;
არა რაზუნდა ტირი ხომ ხედავ, რა სულელი კაცა? აქედნ
გასინჯე, რომ სადრა მიყარ მოყარა, ეერა გაგორა და გე-

საერთო გაქარდა. შებუთურთხე! შებუთურთხე მეთქი! ეი, შენ გეუბნები, არ გესმის, — დამოჯერე შებუთურთხე!.

გაქალმანებულ ხელებით მოუსო თვალგზელ ხელი და კრეშლები მოსწმინდა.

• ღმერთმა ისე მშვილობა მისცეს, როგორც მემართლებოდეს. ესა სთქუა და წაეიდა მაშა...

პატარა ტკბილი საჭმელი ოთახი ბარონესასი, განათებული იყო ღიძის მშვენიერის კანდელაბრით. იქავე იყო მოდგმული ბუფეტი წითელის ფერისა, როდესაც ივანე საეიჩი მიუახლოვდა კარებს, იმ ოთახიდან გამოდიოდა ხმა სიმღერისა ყვირილისა და სიცილისა. ლაპარაკობდნენ და ყაყაბდნენ ჩამდენიშენი. უცებ ამდროს გამოატარა იმის წინ ლაქიამ ჩამდენიშე ბოთლი. ეჰ, აჰ ძალაან სმენ. სთქუა ივანე საეიჩმა ამბობენ კია ღიღი კაცები არა სმენო. ამაზედ მეტი რაღა სმა იქნება! იმან გაბლა კარები და დადგა, სტოლის იქით მხრივ: პირდა პირ იჯდა თითონ ბარონესა. ის მეტად მშვენიერი იყო ამ დროს, თვალეები ცეცხლსაა ვით უბრწყინავდნენ; ლოყები უფრო უბწყინავდნენ; ტუჩები უღიმებდნენ გული გაღილილი ჰქონდა და მყარი სუნთქვისაგან ხან მალა აიწედა და ხან დაბლა. ბარონესას გვერდით იდგა ცარიელი სკამი იმის იქით იჯდა იმასი და. იმის ღიძის გვერდზედ, სკამის უკანა მხრივ მოსაყუდებელზედ, ორივე ხელებით გადუყუდებულიყო, თითქმის იწეა, გრადი ღუჭინი, რომელსაცა ხელში ეჭირა მოკალი, ის ზუზუქი

ჩალასაც ეჩურჩულებოდა ქალსა ქალი კასკასებდა. . . იმათ პირდაპირ ზურგ შექცეული, ეჯდა კნიაზი პოსკოკანი; მზლ-ლი ტანისა, შავის ბეკებით. იმის მარცხნივ მხრივ ელჩის სეკრე-ატარი, რომელიც სხაპასხუპით ჩალასაც ელაპარაკებოდა ბარნესას მეგობარ ქალსა, რომელიცა იყო დაფიქრებული.

„ოჰ, სთქუა ბარონესამ რა დაინახა ივანე საეიჩი,— ეგ რად იკარგებით? ჩუტნ არ გეინდოდა უთქუტნოთ დაე“ მსხლარიყაფით. მაგრამ კნიაზმა დაგვარწმუნა, რომ ის აღარ მოვაო.

„დანაშაული მაქუტს, სთქუა კნიაზმა, ჩუტნ ეიცოდით რომ დიდ ხანს დაესხდებოდით და მიგეასწოვობდით თქუტნცა.

— რას მიბრძანებთ თქუტნო ბრწყინვალეზავე, არაფერი! მიუგო ივანე საეიჩმა და ხან თავს აქეთ უკრავდა ხან იქით.

„დასხედით ჩქარა, საჰაოა მაგდენი თავის დაკერა უთხრა ბარონესამ მე თქუტნ შეგინახეთ სკამი ჩემ გვერდზე: მაკოცეთ ხელზედ! ყოჩაღათ მოიქეცით! ახ, ღმერთო ჩემო, ეგ რასა ჰგავს. ისე მოიქეცით, როგორც თქუტნს სახლში.

— მე უიმისოთეე... სთქუა ივანე საეიჩმა, ეელარ და-სრულა სიტყვებ და დაჯდა.

„უფალო, უთხრა ბარონესამ სტუმრებს, — გთხოვთ იცნობდეთ უფალს პოდჰაბრინს, ჩინებულს ყმაწვილს კაცსა.

„დიდად მოხარული ვარ! სთქუა კნიაზმა, რომელმაცა თავი არც კი მოიბრუნა.

გრაფი ჩუმად იყო, თბილ ღუშნია და რაღაც წაუ-
ჩურჩულა თავისთან მჯდომს ქალსა, რომელმაცა გაიკასკასა,
ივანე საფიჩი კი გაწითლდა. დიპლომატმა დააღო პირი და
უყურებდა ცნობის-მოყვარებით ივანე საფიჩს, როგორც თავს
უკრძალა იქ მსხდომთა, როგორც ლაპარაკობდა და ან რო-
გორც ღაჯდა.

„სად არის თქუტსნი ღვინო, უფალო, უთხრა გრაფმა.

— მე მკეიან ივანე საფიჩი. რა ღვინოსა მკითხავთ
თქუტსნო ბრწყინებულებავ?

„არა, არ გვინდა, წაართვა სიტყვა ბარონესამ, — ყმაწვი-
ლებმა მითომ ამით უფრო მასიამოვნეს, რომ ყველამ თა-
ვისთვის ღვინო მოიტანეს, ამათ ასე ფგონათ ეს თქუტსნო
იკოდით.

— ნება მიბოძეთ.. მე ახლავე, ამ საათში. . . სტეჟა ივანე
საფიჩმა და სალფეტკიანათ გბეარდა წინა ოთახში, რომ
გაეგზავნა ღვინისათვის.

„თქუტსნი სადღეგრძელო იყოს საყვარელო ამალია!
დაიყვინრა კნიაზმა და დალია ბოკალი.

„მადლობელი ვარ, მიუგო ამალიამ, — მეც თქუტსნ
სადღეგრძელოსა ესვამ, — და ასე ორივემ დალიეს ბოკალები.

„ღმრთის გულისათვის ნუ დაღვეთ ჩემს სადღეგრძელოს
სტეჟა კნიაზმა, უმაგისოთაც არ ვიცი რა უყო ჩემს ღღე-
გრძელობას არაფერი არ შევლის ამ ჩემის სიზრკეს შომა-
ტებასა, ესა სტეჟა და ანიშნა თავისი სიზრკე. მე ვხედავ

რომ ჩემი სიმართლე მე მამკლავს.

„ შენ ან ღვინოს მოუმარჯვე და შენ მოჰკლავ იმას, უფხრა გრანტმა.

„ ეგ კი მართალია. ამალმდელი ღამე ორი წლის სიცოცხლეს მიმატებს სქტუა კნიაზმა.

„ ბედნიერი ხარ! მე რომ მეტი ღვინო დაელიო, მეორეს დღეს თავი მისკლება. შენიშნა გრაფმა. არ შემძლიან შეტის სმა.

და დალია. ყველამ დალიეს.

„ შოტნეთ კიდენ ღვინო, დაიყვრა კნიაზმა, რა მისცა ცნობილი ბოთლი ლაქიას.

„ თქვენ რატომ არა სვამთ უფალო... ეუნებოდა კნიაზი, რა მიუბრუნდა ივანე საეიჩს.

„ უფალო პოლჭაბრინ. დაუმატა ბარონესამ.

— როგორ? ჰკითხა კნიაზმა.

„ პოლჭაბრინ.

კნიაზმა შეხვდა გრაფსა, იმან მხრებზე მაღლა აწვია.

— მე შევიან ივანე საეიჩი! მიუგო პოლჭაბრინმა.

„ ჰო, მართლა ივანე საეიჩი, დამაეიწყდა; რატომ არა სვამთ? თქვენ ბოკალი ისევე საესე გრდგათი შენიშნა გრაფმა,--თუ თქვენ აგრე ღბიწყობთ, მაშინ სრულებით მეტი იქნებით აქა.

ივანე საეიჩი აიბღერა, ვერ მოასწრო ლუკმა ჩაეყლაპა, გადაუსო ბოკალის, და დახხეცა.

— მე თქვენო ბრწყინტალებზე, სმამი, არა მგონია გაგეცეთ! სქოთა იმან, მე შემძლიან სმა, ზიყუარს გათამაშებ-გამოთამაშება, ქეაფის გაწევა, სიცოცხლე მოკლე გეაქუს, როგორც თქუა ერთმა ფილოსოფოსმა.

„ეს სადაურია? იკითხა სეკრეტარმა.

— შეგრცხვეთ უფალო, დაიწყო კნიაზმა.

„იენე საეიჩი, დაუმატა პოდჭაბრინმა.

„შეგრცხვეთ იენან საეიჩი! ქალებმა ხუთ ხუთი ბოკალი დაცალეს და თქვენ ჯერ ერთის მეტი არ დაგილევიათ.

„ეს მოგეწევით, დაუმატა ბარონესამ,--მიირთვით საყუარელო შეზობელო, ხუთი ბოკალი ერთად და ამოდით ამათ ყვედრებისაგან.

იენე საეიჩი გადასწედა ბუთილკას და დაუწყო სმა ბოკალს.

„უფალო შენე! სთქუა ბარონესამ, აკი აღგკითით გეთქუა ბერანქეს სიშღერა გთხოვ არ დაიეიწყოთ.

„დიდის კმაყოფილებით, მიუგო სეკრეტარმა, მაგრამ ჭორტებიანო შორს არის.

— მეორე ოთახშია, ახლავე შოვაწვევინებ კარებთან.

გააღეს კარები მეორე ოთახისა და მოსწიეს ახლო ფორტოპიანო, ფრანკუზი მოჰყვა სიმღერას.

კნიაზმა განიგეორა ეს მღერა.

„ბრავო! ბრავო შენე! დაიყვირა კნიაზმა,--რა კარგი

რამ არის ეს ბერანქე! იცხოვრა და სხუასაც ასწავლა ცხოვრება. მეტი რა არის ქუცყანაზედ, სმა, სიყუარული, მოტყუება ერთი ერთმანერთისა: აქ მართული ისტორია და ფილოსოფია არის კაცობრიობისა.

„ როგორი უგუნური ხარ კნიაზო, შენიშნა აღუტანტმა, შენმა მებობელმა ქალმა ლამის დაიძინოს და აბა თუ გაართო.

— თუ დაიძინა, დამატა გრაფმა, პასუხს შენ მოგვეცემა, მაშინ შენ მოგთხოვთ ერთს ქალსა, ამისათვის რომ კარგელს დაგვაყლდება და თუ დაგვაყლდა იუბკას შენ ჩაგაცოშნა.

„ ეგ რა კარგი აზრი მოგივიდათ, კნიაზს მოლდით იუბკა ჩაეცვათ, სთქუბ ბარონესამ.

„ მოდი აგრე იყოს, დაიყვირა გრაფმა.

— ოჰ, ეგ რა კარი სთქევით, ხა! ხა! ხა! დაიძახა დამთერალმა ივანე საეიჩმა. აი, სმა ასეთი უნდა აი! რა კი დალიოს კაცმა, უნდა დალიოს!

„ რაო, რას ანბობს? ჰკითხა დიპლომატმა.

„ რაო? იკითხა ახლა გრაფმა.

ივანე საეიჩს შერცხვა.

— ძალიან ქეიფებდა ეართ, თქუტწო ბრწყინტალეზე, იმას მოგახსენებთ, მიუგო ივანე საეიჩმა.

„ ესეც კარგი მოვიფიქრე, მოდი ამასაც კალუშრათ ჩაუტაცოთ, სთქუბ კნიაზმა, ეს სწორეთ შენს დედილას ეგონება გრაფო, წასტასია ფედოროვნა. თანახმანი ხართ უფალო. .

უფალო. . . .

— ივანე საიჩიქო. — დაუმატა ივანე საიჩიქმა, — ძალიან კარგი თქუპნო ბრწყინვალებაჲ, მითომ რატომ არ უნდა გავხდე თანახმა, რაჲი ესომთ დაქეფსა ესწევთ, უნდა რიგიანათ ეიქეფოთ.

მოიტანეს ჩეფჩიკი, კოფტა, გახადეს ფრაკი, ჟილეტა და გადააცვეს კალური.

„ ბრავო, ბრავო! ყვიროდნენ ყველანი, და უკრამდნენ ტაშსა.

„ ბეკები რომ არა ჰქონდეს, სტუფა გრაფმა, — იცით რა ივან. . . . ივან. . . .

— ივან საიჩი, დაუმატა ივანე საიჩიქმა.

„ ივან საიჩი, სწორეთ დედულა ჩემს ეგონებოლნ ბეკებო რომ არა გქონიყო. ხა! ხა! ხა!

ერთიან ყვიროდნენ, იცინოდნენ და იძახოდნენ: ის არის, ისაო! . . .

— სიცოცხლე მოკლე გვაქუს! როგორც ერთმა ფილოსოფოსმა თქუა, უნდა ეიქეფოთ. ყვიროდა ივანე საიჩი ' დედაკაცის მართულობაში.

ვერასფერს ვერას! გზიგებდა კაცი, ისეთი ყაყანი, კასკასი, ყვირილი და ტაშის კერას ჰქონდათ.

მეორე დღეს, იყო ჩანებული შემოდგომის დღე, ივანე

საეჩმა გამოიღეძა, უნდოდა გაეხილა თვალები, მაგრამ ვერ შეიძლო. თავი ისეთი ჰქონდა, თითქოს ტყვია ჩაუღეითო. ბოლოს ნელ-ნელა თვალები გაახილა. . დაჰკრა თორმეტმა საათმა. ივანე საეჩი აღმა წყნარა, მივიდა სარკესთან და უცებ უკან შედგა გაკვირებით: ისევე ზედა ჰქონდა ჩეფიიცი, კოფტაც და ყველა, რაც რამ ჩაეცოთ იმ ღამეს.

„ოჰო, ეს კარგათ ჩაგვიკრავს! სთქუა იმან, — ჩუპნ თავის ღღეში, ამხანაგობაში, ასეთი არა დაგვმართაა რა' ამისთანა მხეცური პირისახე, ჩემ სიცოცხლეში არა შექონია!.

იმან თავი გზიქნიდა.

— ახლა რას იტყვიან ჩემი ამხანაგები? სჯობია იმათ არა უთხრა რა.

იმან გაიძრო სხვის კუთნილება, ჩაიკო ისევე თავისი და გამოვიდა. როცა ჩამოდიოდა კიბეზედ, ორნი ლაპარაკობდნენ, გოგო და ელაც ქალბატონი.

„ეს ეინ არის? ჰკითხა ქალბატონმა.

„ჩუპნ პირდაპირ რომ დგეური დგას, ის არის, მრთელი ღამე ლოთობდნენ ბარონესასას, ხომ ჰედაე სახეზედ, რასა გავს.

ივანე საეჩი შევიდა თავის ოთახში, და მიიჩნაზუნა კარები.

— აუღეი! სთქუა ივანე საეჩმა, მოიტა ერთი რუმეა ლეკორი დამ-ლეეინე და გამ-დეიძე. როდესაც სადილობა იყოს.

„რომ არ არის ლეკორი რა დაგაღვიწიოთ! სულ ერთიან დაიხარჯა.

— როგორ, სულ დაიხარჯა! ამ სამი დღის წინა არ ეიყიდე.

„აჲ მიირთვი კიდეც.

— როდის?

„გუშინ.

დაწყველა ღმერთმა! უთუოთ შენ დაგიღვიწია.

სწორეთ, იმისთანა მყრალს რასმე კი დაეღვიწი. როგორ არა, ამ სიტყვაზედ გააფურთხა აედღვიწი.

— ჩუტუნ ზემოთ ეინა დგას? ჰკითხა ივანე საეიჩმა.

„რა მოგახსენოთ, არ ეიცი!

— შეიტყე!

ივანე საეიჩი კარგა დრო გავიდა რომ აღარ მისულა ბარონესასთან. ბოლოს, ერთი კვირის უკან მივიდა. იმ დროს იქ იყვნენ იმისი და ჟოზეფინა.

„ოჲ, მეზობელს, სიტყუა ბარონესამ, ეს რაამბაეია, რომ აღარ გაიარეთ? მე მინდოდა ახლა თქუტუნთან კაცი გამო-მეგზავნა.

— მე, ბარონესა, ახლა ძალიან გაჭირებაში გახლავარ, სიტყუა წაართო ივანე საეიჩმა, — და გაიხელი გთხოვოთ დამიბრუნოთ ის ორასი თუმანი ფული.

„ფული? . .

ბარონესამ განცვიფრებული შეხედა ივანე საეიჩს.

— დიახ, ორასი თუმანი, რომელიცა გასესხეთ.

„ მე მასესხეთ? კკუბაზდ ზოდით. იქნებ, კადეე მთავარი ზარტ? თქუტნკა არა, მე უნდა გთხოვოთ ჩემი ფული, ცხენი რომ იყიდეთ, იმასი. როდის მომცემთ სამოცდა ათ თუმანს. ჰა? მგონია დრო იყოს.

ივანე საეჩი, კუბასავით გახდა.

— ცხენის ფული?

„ ჰო, ცხენის ფული.

— მე არ გეზუმრებით, ბარონესავე, უთხრა ივანე საეჩმა.

„ არც მე გეზუმრები. მიუგო იმან.

როგორღაც გაჯაერებით შეხედეს ერთმანერთი, ივანე საეჩი გამოვიდა შეზღაპრული, აქიდან შემოესმა ბარონესას ხმად, კასკასი დაცინებით.

„ უმაღური! ხედავთ!

რა მოვიდა თავის ოთახში ივანე საეჩი, წელ მოწყვეტილი, პირველი თქმა იმისი ეს იყო:

— აედვი! უნდა სახლი მოძებნო სხუაგან.

„ აედვი გაჰყვირდა.

„ რას მიბრძანებთ ბატონო! წამოძახა აედვიმ, ჯერ ნახეარ წელიწადი არ იქნება რაც აქა ედგეეართ. ან სად ეიშოენით ამისთანა სახლსა? ყველაფერთი სანთიანია. ჩარდახიც საკუთარი აქტი, შემოსათვს, საყურუღესაც გვაძლევს ხოლმე სახლის პატრონი როცა დაგვიპრდებოდა და მუშობლებიც კარგნი გყვანან. მეტი რა გვინდა

— თუ ღმერთი გწამს შეზობლებისას კი ნუ რას იტყვი. განიშორა და თან მხრებს იწედა გაჯაერებით ივანე საეჩი.

(ზოგი შემდგომს იქნება]

გრაბატა იმერეთის მეფის ბ. გრატ შეოთხისა, რუსეთის
მეფე ალექსეი მიხეილოვიჩთან, მიწერილი 1669 წელსა
6 დეკემბერს.

ქ. ლილისა, დიდებულისა, მალლისა, ყოელისა მპყრობელი-
სა შემოპყმედისა ცათა და ქუტყუნისა, ხილულთა ყოველთა
და უხილავისა, ღმრთისა საბაოთისა, მოსაფი ძისა ღმრთისა,
მხოლოდ შობილისა, წინასწარმეტყველთა მესიად სახელ-დე-
ბულისა ევმანოელ, რომელ არს ღმერთი და კაცი უფალი
იესო ქრისტი, და ღმრთისა ცხოველ მყოფელისა სულისა,
ამ სამებათა სამთვითებათა, სამგებამოვანად ცნობილთა,
ერთ-არსისა, ერთ-ღმთაებისა, ერთ-უფლებისა, მოსაფი და
თაყვანის მცემელი პატრონისა და ცხოველს მყოფელის ჯგუ-
რისა, მეფის ალექსანდრეს შვილი, მეფე ბაგრატ, ეოკატრებ
ზეგარდამო ღმრთისაგან ძლიერებასან შენსა, დიდო და დიდ-
ბულობით სახელ-დებულო, ღმრთისაგან ბრძანებით ქუტყუნასა
ჴედან სწორ-უპოვრად დადგინებულო, დაეთისებრივ მშვიდო
და წრფელო, სოლომონისებრივ სიბრძნით და გონებით
განერცელებულო, სამოელისაბრივ ღმრთისაგან ჴეგარდამო
გამორჩევი ჴებულოვანო, რედ კონსტანტინესა ჴგვარისა
ცხოველისა მაგობაქებელ ჴილისა თეოდოსის
მოხატვეო და ცას კდის კადემდინ სახელ გარდ-ფენილო, ცა-

მდის ამოღებულთ, სიკატრა პორფიროსანო, ძლიერო და
 ჯძლეველო და თვით არაეისგან ძლეულო, მკერძთა და
 ობოლთა განმზრდელთ, და უცხოთა შემწუნარებელთ და
 გლახაკთა ზელის ამბურობელთ, ტყვეთა და შეიწრებულთა
 განმამაფისუფლებელთ, ყოელისა სამართლისა და მოწყალე-
 ბისა მოქმედო, ერთგულთა წყალობის თვალთ შემხედვე-
 ლო და ორგულთა და ურჩთა წამის ყოფთ გამაქარებელი,
 საქრისტიანოს ბურჯო და შეურყეველად მდგომარე, ყოვე-
 ლთა კელმწიფედ წოდებულთა, მცატრონთა, უხუცად წყა-
 ლობის მიმცემო, თეთრისად შაფის ზღვის კიდის კიდემდის
 შვირაფო და სრულიად ცის კიდის კიდემდინ მპყრობელ მქო-
 ნებელი და დიდებულობით სახელგანთენილო, ყოელისა
 აღმოსაბეღეთისა და სრულიბდ ჩრდილოეთისა მტკიცედ
 მპყრობელი, დიდო კელმწიფე, მეფეთ მეფე, ღმთიე გვი-
 რგვინიანო, დიდო კნიაზო, უფალო, აღექსი მიხაილოვიჩი,
 ყოელისა დიდისა და ცოტას და თეთრის რუსისა, მპყრო-
 ბელი მოსკოვისა, ეოელადიუსამირაუსა, ნოლადუისა, მეფე
 კაზანისა, მეფე ამტარხანისა, სიმპირისა, პატრონო პის-
 კოუეისა და დიდო კნიაზო მალანწყასა, თევრეიუსა, კრ-
 ეიუსა, პერმისა, ეფუზიასა, ბულღარისა, და სხუთ-
 მრავალთა პატრონო დიდო კნიაზო. . . ღერადიუსა, ქუტუმი
 ქუტუყანისა, სურმიხოუეი, პოლოცკოიუეი, მებროლოზ-
 ვალსა, ობდორიო, პოლოცკოიუეისა, ნოვოროსიისა ჩრდი-
 ლოეთისა, დიდო კელმწიფე, და პატრონო საქართულო

- 1) ვლადიმირისა.
- 2) ნოვოროსიისა
- 3) კუტუმი
- 4) რაზანისა, იეროზლავისა.

კერძო, ქართლისა და ქართუშლოთა მეფისა და კარტანისა და ჩერქეზთამთის კნიზო, და სხუთა მრავალთა აღმოსაგლეთვისა, დასავლეთისა, ჩრდილოეთისა კერძო, ჩამომაგლობით პაპის პაპამდე, მემკვიდრეუ ბატონო და კელმწიფე, მოგახსენებ ჩუენ იესიან, სოლომონიან, დავითიან, პანკრატოენიან, ლიხთ იმერეთისა და ლიხთ ამერისა, დიდისა და დედა ქალაქის ქუთაისისა მეფე სენეთისა, დვალეთისა, ოსეთისა, მპყრობელ მკონებელი, მონა ღეთისა, მოსაფი ჯვარისა, მეფის ალექსანდრეს შვალი. მეფე ბაგრატ, შეურდები ძლიერებათა შენთა თაყუანის ეცემ კელმწიფობასა თქუენსა. მოგვიდრეკა თაფი ჩუენი დავებობთ უხურორსა ხატსა თქუენსა, ყოელითურთ შემეირთე და შემეძინე და უგეძინის მეც მე მონასა და მოსაფსა ქრისტეს სარწმუნოებასა, შენ კეისრისაგან უმაღლესო ბედნიერო კელმწიფე: ჩუენ და ჩუენი ბიარები საქართველოს მაკურთხეველი კათოლიკოზ ეფთჳიძო, დიდის დედა ქალაქის ქუთათელ მიტროპოლიტი სვიმონ, დიდისა დავით აღმაშენებელისა დიდის საყდრის გაენათი და გაენათელ მიტროპოლიტი გედევან, ცარიელ შამათ მთაფარი გაბრიელ, ნიკოლოზ წმინდელი დავით, მთაფარ ებისკოპოზი სვიმონ, არქიმანდრიტი, წინამძღვარი მალაქია, აქიმანდრიტი მოწამეთა მთაერისა, არქიმანდრიტი წინამძღვარი მღვიმეა მაცხოვრისა, არქიმანდრიტი ჩოხასტრისა, არქიმანდრიტი წინამძღვარი მთხილ . . . კრო, სამებისა, არქიმანდრიტი მოწამეთა მთაერისა წმინდის გიორგისა, არქიმანდრიტი წმინდისა

სამასი, არქიმანდრიტი წინამძღვარი წვალთაშეთისა, არქიმან-
დრიტი წინამძღვარი ვარძიისა [1*] არქიმანდრიტი წინამძღვა-
რი წმინდის ნიკოლოზის, არქიმანდრიტი წინამძღვარი ეანისა,
არქიმანდრიტი წინამძღვარი ტაბაკანისა, არქიმანდრიტი წინა-
მძღვარი მაცხოვრისა ბასილ დიდა ბაჩი ჩუპნი სახლის
უხუცესი სეხნია, დიდა ბაიარი ჩუპნი 'მოიშ, დიდა ბაიარი
ჩუპნი სარდალი ხოსია, დიდა ბაიარი ჩუპნი სავკერელი
დიდა ბაიარი მოლარეთ უხუცესი ბეჭან, დიდა ბაიარი
ციხისთავი, დიდა ბაიარი იაშვილი მამუკა, ბაიარი წერეთელი
ოტაბ, ბაიარი წერეთელი დავით, ბაიარი წერეთელი ქაჩი-
სრო ჩუპნი სუფრაჯი ჩხეიძე ოტია, ბაიარი ბოკალუთ-
უხუცესი თამაზ, დედოფლის სუფრაჯი ეფიკამელი დათუ-
ნა, დედოფლის სახლის უხუცესი ბაიარი პაპუნა, პეტრუმრეთ
უხუცესი მხეიძე კაცია, კიდევ მესტუმრეთ უხუცესი ჩხეიძე
ხოსია, ბაიარი მხეიძე ჭოჭუა, ბაიარი ჯაფარიძე გიორგი,
ბაიარი ჯაფარიძე ხოსია, ბაიარი ინასარიძე იესე, ბაიარი
ჩიჯაიძე როსტომ, ბაიარი ლოლობერიძე ზაალ ბაიარი აბა-
შიძე გიორგი, ბაიარი აბაშიძე იესე და სხუანი ერთობლივად

(*) ვარძიის მონასტრის აწის სამსახურის სამსახურად, სადაც
ცხოვრობენ მესხელები, ახლან გათათრებულები, ეს წინამძღვარ მტკიცე-
რად აღრეკე ჩუპნი საქართველოსი უფროსა და თითონ იქ მესხე-
ბნის ქართველები, იქ ისეთი სანი ცხოვრობენ, თავიანთი შთამოქლ-
ობის მოყვარენი რომ იმედი გვაქვს დღეს აწის თუ სვად ისევე ის
ერთობა ვიქონიოთ რა ერთობაა გვექონას ძველს მამა მამების
დროში —

რედა.

ჩუპნ თავად აზნაურწვილი და ჩუპნის ქარის მდივნები ასლან, მდივანბეგი ბეჟან, მდივანბეგა ხოსიბ და მდივანბეგი პაატა და სხვანი ყოველნი ქრისტეს მეუფისა მადიდებელი, ყმანი და მოსამსახურენი ყოველნივე ევედრებიან კამდინ ამაღლეს ბუღოს ხელმწიფესა და მოეხსენებთ ჩუპნ მადიდებელნი ქრისტეს მეუფისა და მაქებარი უსწოროს მაგათს კელმ-წიფობისა, მონა მღეთისა მფუე ბაგრატ: მერმე, ამას წინათ, დიმიტრი ეზეკიელის ეახელით, მემოეხეხეწეთ და ჩუპნი და ამ საქრატსლოს საქმე გაეაშინჯეთ და წყალობის იმედი ებძანათ და საქონლის ბოძება და ციხეებადღმე თათრების გაყრა და დაუსრულებელმან ღმერთმან კელმწიფობა მაგათი განაძლიეროს და ყოველნი ორგულნი და ურჩნი მაგათ ფეხსა ქეევე მოაქცოოს: ამას წინათ, ჩემმა დედინაცუალმან, ჩემმან ორგულმან ყმებმან რაც ჩუპნზე ქნეს, ბედნიერს კელმწიფეს ყველა გაეაშინჯეთ და ზღუთითა და მაგათი ბედნიერობით ჩუპნი სამკვიდრო ჩუპნეე ემოფეთ და მტრე-ბიცა და ორგულიცა ყველა კელთ დაგერჩა და საქრატს-ლო დაეიმორჩილეთ და ჩუპნი დედინაცუალი მამის ჩემის ხაზინითა ურუმში წაეიდა, ხვანტქარს შეახვეწა და ხვანტქარმა ეფხირი გამოგიეგზანა და ასრე დაებარებინათ თუ შეყმოს და რჯული დააგდოს. მის სამატონოს ნუ ეცილ-ეითო: თუ:რამ, და ესევე მისი დედინაცუალი გაბატონეთო, და ჩუპნის ქრისტიანობის დაგდებას ისევე ჩუპნი წახდენო ვარჩიე და არც ხვანტქარისხალი შეგვეძლო, ღმდ რომე

ხუანტერის ბრძოლას ბოლო არ მოეღო და ლიბთიშერეთი
 დაგტოვეთ და რაჰას ლეჩხუმს და სტანეთს მთის ადგილ-
 ბში გაემაგრდით და ზღვითა და თქუტსნის პედნიერებით იქ
 ვერ მოგვიღვენ და ქუთათის და ლიბთიშერეთს ჩუტნი
 დედინაცვალი გაბატონდა და იშერნი მიუვიდენ და ცოტას
 ლაშქრით შიხი და მურთი მოუყენეს და დაუსრულებელნი
 ღმერთი მყანეს მოწმად და ქუთათის, დიდი დედა ქალაქი,
 ციხე და მონასტერი თათრითა და მოლით საესე იყო და
 პატროსანი ხატი და ჯვარი დასტყარ ოქრო და ვერ-
 ცხლი დაადენეს და თან წიღეს და ზოგი წაასვენეს და
 სასახსროდ დაატყვევეს ქუთათის ქალაქში თათრები
 მოჰყენდათ დასასახლებლად და იპრიანა ღმერთმან, ზამთარი
 მოუვიდათ და ეფზარი წავიდა და მიაგლინა ღმერთმან რი-
 სხუა მისი და საქართუტსლო გასათათრებლათ არ დაანება
 და ციხის მეტი ჩუტნივე საბატონა და ეპარეთ და ციხე
 მათ უჭრაესთ და მოლები დიდროვანს საყდარსა და მო-
 ნასტერს თავს დასძახის: საქართუტსლოს თაობიანთს და
 ციხის დახსნის თვს სასახსრო ქრთამი შემოგვყვეთეს და
 მიმადლოს ქრისტეს მეუფეს და მოგვეხმარო და ეს საქარ-
 თუტსლო დაიხსნან მამის ჩემს ხაზინა ჩუტნი არა დაგვრჩომია
 რა, კელა დედინაცვალმა ჩემმა ურუმში საქრთამოდ წაიღო
 და ხუანტერის ძლი არ შეგვიძლიან და ღონე მას მეტი არა
 გეაუქს. თუ ბედნიერი კელმწიფე არ მოგვეხმარება, მრავა-
 ლი ქრისტიანე უნდა დამტყვევდეს და გაათარდეს, თუ სამისგან

უზფრო ძლი დაემართება აგარიანთგან, საქართველოს
 ქრისტიანობა დიად მოუძღურდება და ძალი დაემართება:
 ბედნიერის კელმწიფისაგან ჰამა ჩემს რაც გ ჩენილი წყალობ,
 კონდა და ჩტმწიფისა წყალობა უბრძანებია და მაგათი
 დიდის კელწიფობის ბიჭული და წყალობა გვიბოძოს, რომ
 აგარიანთ ხელისაგან ეს საქართველო საყდრები, პატრიარქანი
 ხატი დაჯვარი და ციხე დავიხსნათ, ქრისტეს მეუფას ერთ-
 გულობა, და სიყვარული იქნება, და შერე, ყოველს ქტყანას
 მაგათის უსწოროს კელმწიფას სახელი დაეარდების: ბედნი-
 ერს კელმწიფეს ჩტმწი ელჩი ეხმო და ჩენი კარის წინამდგომი
 მიტროპოლიტი ევდემონ დანსიე დამიტრი ეზეელი არიმიძე,
 თილმაჯა მოლევოცაძე, სამი მეჯინიბე გვიახლებია. ეს
 არც მაგათი საჯდრისი იყო, მაგრამ, ეგება, კელმწიფეს
 მოხსენდებოდეს, თუ ამ საქართველოს რა ძალი დაემართა
 და რასაც ელრსციყაფით ფემქაში, სხტას ნუსხით გვიახლებია
 და ახლა, ამისთვის ბედნიერი კელმწიფე-ნუ გაგვიწყრების
 და თუ ღთოთა და ბედნიერის კელმწიფის წყალობით ეს
 საქართველო დამაგრდა დამათის წყალობით ამ საქართველო-
 რში კი რამ დაგტმართა, მას უკან, რაც გაგვეწყობის
 მაგათი მიწა დამოსამხატურე და უსწოროს კელმწიფობის
 მადიდებელი ეიქნებით უკუნიითი უკუნისამდე;

ახლანდელი დრო

ახლანდელი დრო ისეთი დრო არის, რომელზედაც რომ გეფეჟრა, ამ ათის, თხუთმეტის წლის წინეთ, არ დაეიჯერებლით და არა თუ არ დაეიჯერებლით, რომ ეთქუა ეის-მეს რამ ამ ახლანდელის დროს ანბაეებზედ პეერს გაეიცინებლით და მთქმელს სასაცილოთ ავიგდებლით, ეინ მოიფიქრებდა აღრე, ყმა განთავისუფლდებოდა და კეთილშობილებს სამართალში თუ სხუგან 'გეერდს მიუჯდებოდა ეინ მოიიზრებდა, გლეს კაცი, რომელიცა იყიდებოდა თავის მებატონისაგან, სხუა მებატონებზედ? როგორც პირუტყვი, ახლბ თავისუფალი შეიქნებოდა და იცხოვრებდა კაცურად ჩუჴნი საცოდავი გლესებო, რომელნიცა იმალებოდნენ მიწურულს ქოხებში ისე, რომ კაცს გაეელო ვერ შენიშნადა კაცის სადგომი იყო, თუ პირუტყვისა, ახლა ამოვიდოდნენ იმ მიწის სადგომითგან და გაიკეთებდნენ ქვითკირის სახლებს. რამდენჯერ მოგეჩქრავს ყური, სოფლად, და შევხედრივართ გლესს, რომელიცა გულამხურებალედ აღიდებს ჩუჴნს დიდს კელმწაფეს და ლოცავს ამ მდგომარეობითგან გამოსვლისათვის, — რა არ ინება, ჩუჴნმა საყურელმა გეარგვინოსანმა,

თავის ერთგულის ერისათვის! განთავისუფლებას დაჰყვა მართლ მსაჯულება, რომელმანცა გამოიყვანა ხალხი იმ ტანჯვისაგან, რა ტანჯვაშიაც იყვნენ გაეღოლ დროში, სამარაული ახლა მიანდო მართებლობაში თითონ გლეხებს ეინ არ იცის და არ უნახავს, როდესაც ჩუპნი გლეხები კვირა დღეს სოფელში, რომელსამე ალაგს ვხვდებიან სოფლის სუდიებს და ითხოვენ საშარათლსა. ან საჩივარი როგორის სისწრაფითა წყდება; მხოლოდ, ერთი აქლია ამ ჩუპნის გლეხ კაცების მდგომარეობას, ეს ნაკლულეფანება არის ჰსწავლა. ჰსწავლა რომ ჰქონდეთ, ის ზნე აღარ ეჭირებათ, რა ზნეცა სჭირთ ჩუპნი სოფლის სუდიებს და იმათ გალავს, როგორც ისინი უწოდებენ, — ეს ზნე არის ისა, რომ კვირა დღეობით იყრიბებიან სოფლის ერთ-ერთს დუქანში, თან ღვინოსა სმენ და თან სამართალსა სჭრიან, კარგათ ეიცით, სადაც ღვინო ისმევა, იქ მადგომაც არ შეიძლება რომ არ იყოს. უბედურობა ის არის ბმ შემთხვევაში, სოფლისა, თუ ამ სოფელს გალავა მსმელი ჰყავს. ამ სტატის დამწერს თვთან უნახავს მოჩივარი, როდესაც რა მისულა საჩივლელოთ გალავასთან, თავდაპირველად ის უკითხავ, ღვინო მოგაქვს თუ არაო? ჩუპნი ეიცით ერთი სოფელი, სადაცა სცხოვრებს ერთი დედაკაცი კეთილშობილთაგანი ტაციობით, ასე რომ თითქმის აკლებული აქვს მრთელი სოფელი და მამასახლის, ანუ გალავას, ხმა ვერ გაუცია და როდესაც მოჩივარი მისულა,

ის მოჩივარივე გაუმტყუნებია, რა ყოფილა მიზეზიც, ენება იქითხოს მკითხველმა, ის მიზეზი ყოფილა, რომ თუ ამ მამასახლისის საქონელს მოასწრო, ამ მძლავრმა დეთაყაძემ თავის წილს საძოვარში, მრთელი ერთი კეირა დამწყვედებს პოსელში და მინამ არას ააგლეჯს, ან ერთს მანეს, ან ორსა, არ დაბანებებს. მოდი და ნუ მიუღდება ამას, საჩივარის დროს. ერთი უბედურება კიდევა სჭარბ ჩუპნი სოფლის სუდიებს, სამართლის გადაწყვეტის დროს, უსწავლელობით, ასე რომ ერთმანერთს აღარ აცლიან სამართლის გადაწყვეტას; სამართლის გადაწყვეტაში, ამ სუდიებში, ვის რა უფლება აქვს, არ გაეგებოთ, კანონით, ასე არის: მოჩივარი შეიტანს საჩივარს მამასახლისთან, ანუ როგორც ისინი უწოდებენ, გალავასთან, გალავა ამ საჩივარს გამოუტყბადებს სუდიებს, რომელნიცა მოილოპარაკებენ ერთმანერთში, თუ საკითხავი ვინმე არის ჰკითხავენ, გამოიკვლიევენ, გამოიძიებენ და გადაწყვეტენ, — ამ გადაწყვეტილობას მისცემენ გალავას, რომელმაცა უნდა მოიყვანოს აღსრულებაში. — ჩუპნი სუდიები თითონ კი არა სწყვეტენ საჩივარსა, რა ვიცი ჩუპნი კი ასე გვინახავს და მამასახლისი, ანუ გალავა არის, გადაწყვეტიცა და აღმასრულებლებელიცა. სუდიები პირში შესჭერიან გალავას, რასაც ის ეტყვის, იმისი სიტყვა ბეჭდილი, და გალავა, როგორც შემოთბცა ესტყვო. ზოგჯერ ღვინის რაოდენობაზედ განაგებს და სამართლის სჭრის. აი, რა კბრგი

არის სწავლა, სოფლებში რომ სასწავლებლები იყოს ხშირათ
ამ მდგომარეობითგანაც ადვილათ გამოვიდოდნენ ჩუპნი
გლეხები; ამ ზნესაც ადვილათ გადავიწყებდნენ ამას გარდა
ერთი ოთახი არა აქვს, ამ ჩუპნ სუდიებს, რომ თავი
შეათარონ სამართალის გადაწყვეტის დროსა, რა საკადრისი
არის, მიკიტნის დუქნებში სამართალის მაკემა, და ამ დრო-
სვე ლეინის სმა! რომელი სოფელი უნდა იყოს ისე ღარიბი,
არ შეეძლოს ჩაქონოს, ფიცრის ოთახიცარი, დააწყოს ორი-
ოდენ უბრალო სკამები და იქ მოახდინონ ხოლმე მართლ-
მსაჯულება, და არა მიკიტნის სადახლოში, ესეც სწავლამ
იცის, სწავლის საჭიროება იგრძნო ჩუპნმა ხალხმა და აქა-
იქ დაიწყეს შკოლების გამართვა, იმედი გუჯუტს მოვიდეს
დროში; ჩუპნი საყვარელის დიდის კელმწიფის წყა-
ლობით, დიდს წარმატებას მიეცეს სწავლაც, — ჯერ რა-
დრო გასულა, და რამდენი შკოლები გახსნილა ტფილისში,
ნუ თუ სოფელში უკან დაგვირჩეობან, და ისინიც არ შეუ-
დგებიან ტფილისის კვალსა! . . .

1 8 6 9 წლის

„ცისკრის“ დაბარება შეიძლება ამ სახით:

ტფილისში, ადგილობრივ გაუბზენელად თუ გაგზანით, 8 მან.

რედაქცია იმყოფება კუკიას, საყუთარ კერესელიძის სახლში, ქ. ტფილისში.

ვისაც ჟურნალი დაუღდეს და თავის ღრუბელ პრ მიერთოს, უმორჩილესად ითხოვს რედაქცია, მაშინვე აცნობოს ამ აღრესით:

„ცისკრის“ რედაქციაში ტფილისს.

თბილისი ანაგრაფი. იანვ 15. 1869. რედ. ი. კერესელიძე.